

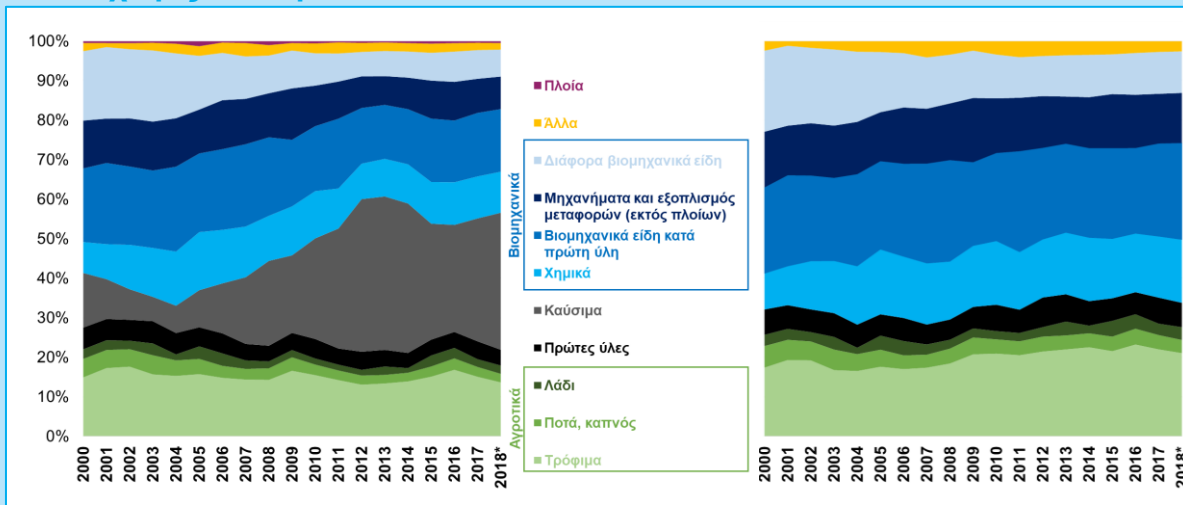
Το παράδοξο της αύξησης των Ελληνικών εξαγωγών και της στασιμότητας της διεξόδου τους στις παγκόσμιες αγορές

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Το 2000 το παγκόσμιο εμπόριο ανερχόταν σε ονομαστικές τιμές σε €7 τρισ. και το 2017 σε €15,7 τρισ., σημειώνοντας μια αύξηση κατά 124%. Αντίστοιχα, οι ελληνικές εξαγωγές διαμορφώνονται σήμερα σε €32 δισ. έναντι €13 δισ. το 2000. Ως ποσοστό, όμως, των παγκόσμιων εξαγωγών ανερχονται σε 0,184%, στο ίδιο περίπου επίπεδο των αρχών της 10ετίας του 2000, αν και η τάση στη σημερινή συγκυρία είναι ανοδική. Παρατηρείται, λοιπόν, ότι, παρά τη δυναμική αύξηση των ελληνικών εξαγωγών κατά €16 δισ. περίπου την ίδια περίοδο, με τις ελληνικές εξαγωγές να διαμορφώνονται σε €28,9 δισ. το 2017 από €12,7 δισ. το 2000, η εξαγωγική επίδοση της ελληνικής οικονομίας σε σχέση με τις άλλες χώρες στην παγκόσμια οικονομία παραμένει ουσιαστικά σε στασιμότητα την τελευταία 20ετία. Το θετικό συμπέρασμα είναι ότι ο βαθμός διεξόδου της ελληνικής οικονομίας στην παγκόσμια αγορά επιδεικνύει διαχρονικά αξιοσημείωτες ανοχές. Αυτό, όμως, οφείλεται, κυρίως, στον εξαπλασιασμό περίπου των εξαγωγών καυσίμων τις δύο τελευταίες δεκαετίες, με αποτέλεσμα σήμερα οι εξαγωγές καυσίμων να ανερχονται στο 1/3 περίπου των ελληνικών εξαγωγών, αντισταθίζοντας σε μεγάλο βαθμό την σχετικά ασθενική εξαγωγική διεξόδο των αγροτικών και βιομηχανικών εξαγωγών στην παγκόσμια οικονομία. Χωρίς τις εξαγωγές καυσίμων, το μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών στην παγκόσμια οικονομία μειώνεται στο 0,143% το 2017 από 0,174% το 2000. Αυτό συμβαίνει διότι παρά τη σημαντική αύξηση των ελληνικών εξαγωγών χωρίς καύσιμα, οι αντίστοιχες εξαγωγές στην παγκόσμια οικονομία αυξανόντουσαν με ταχύτερους ρυθμούς. Στο αποτέλεσμα αυτό συνετέλεσαν η τεράστια απώλεια ανταγωνιστικότητας (-17,4%) την 10ετία της εφημέρης ευημερίας (2000-2009), η επίπτωση της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης και ύφεσης (2008-2009) στην κρίση ελληνικού χρέους το 2010 και η βαθιά αναπροσαρμογή της ελληνικής οικονομίας έκτοτε όταν, μέσα σε τρία χρόνια, σημειώθηκε μείωση του ΑΕΠ, των εισαγωγών και των επενδύσεων κατά -25%, -40% και -60% αντιστοίχως, οι τεράστιες δυσκολίες στην τραπεζική χρηματοδότηση της οικονομίας που συνεχίζονται μέχρι και σήμερα, η απώλεια εμπιστοσύνης και η φυγή κεφαλαίων στο εξωτερικό με αποκορύφωμα την επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων το 2015, και, βεβαίως η συνακόλουθη περιθωριοποίηση της χώρας στα χρόνια της κρίσης. Ειδικότερα, οι εξαγωγές (χωρίς καύσιμα και πλοία) έχουν διπλασιασθεί (σε ονομαστικούς όρους) από το 2000 από €11 δισ. σε €22 δισ. περίπου το 2018, με €6 δισ. να έχουν προστεθεί μέχρι το 2015 και €4 δισ. από το 2015 και μετά. Η ανάκαμψη αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις πολιτικές που εφαρμόστηκαν τα προηγούμενα χρόνια στο πλαίσιο των τριών προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής τα οποία έφεραν αποτελέσματα και ωφέλησαν την Ελληνική μεταποίηση. Και γι' αυτό πρέπει να συνεχίσουμε με την ίδια και μεγαλύτερη επιμονή στον ίδιο δρόμο καθώς μένουν ακόμη πολλά να γίνουν στο πεδίο των διαρθρωτικών αλλαγών για μια οικονομία της παραγωγής και των εξαγωγών. **Στο ίδιο πλαίσιο, επισημαίνεται για μια ακόμη φορά ότι η παραγωγικότητα των διεθνώς εμπορεύσιμων κλάδων της οικονομίας πρέπει να είναι και το βασικό κριτήριο για τη διαμόρφωση του κατώτατου μισθού, όπως επηρεάζει τις αμοιβές στο σύνολο της οικονομίας, καθώς οι εξαγωγές οδηγούν σήμερα κατά κύριο λόγο την ανάπτυξη της οικονομίας και μια πιθανή κάμψη τους θα την επηρεάσει αντίστοιχα.** Στη διάρκεια της 20ετίας, το μερίδιο εξαγωγών αγροτικών προϊόντων (τροφίμων-ποτών/καπνών-λαδιού) έχει αυξηθεί ελαφρώς από 26% σε 28% ενώ το μερίδιο των βιομηχανικών εξαγωγών μειώθηκε ελαφρώς από 66% σε 64%. Οι εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων πάντως παραμένουν υπερδιπλάσιες σε αξία από εκείνες των αγροτικών. Κατά την ίδια περίοδο, στις βιομηχανικές εξαγωγές, τα χημικά (φάρμακα, πλαστικά, κλπ.) και τα βιομηχανικά κατά πρώτη ύλη (αλουμίνιο, σίδηρο, τσιμέντο, κλπ.) έχουν υπερδιπλασιασθεί, ενώ τα μηχανήματα και ο εξοπλισμός μεταφορών έχουν αυξηθεί κατά 60%. Αντιθέτως, τα διάφορα (ένδυση, υπόδηση, έπιπλα, κλπ.) παραμένουν στάσιμα, καθώς η παραγωγή τους διεθνώς μετατοπίζεται συνεχώς προς τις αναδυόμενες

Στις 30 και 31 Ιανουαρίου, ο ΣΕΒ φιλοξενεί στην Αθήνα, για πρώτη φορά τη συνεδρίαση της Επιτροπής Διεθνούς Εμπορίου και Επενδύσεων (IRC) της BusinessEurope. Η Επιτροπή έχει κεντρικό ρόλο στο σχεδιασμό και την προώθηση πολιτικών για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και αποτελείται από εκπροσώπους όλων των σημαντικών βιομηχανικών συνδέσμων της Ευρώπης. Κεντρικό θέμα της συνεδρίασης στην Αθήνα είναι η νέα στρατηγική εξωστρέφειας και προσέλκυσης επενδύσεων της ευρωπαϊκής βιομηχανίας σε μια περίοδο διεθνούς «εμπορικού πολέμου».

Με και χωρίς καύσιμα...

Μερίδια
εξαγωγών κατά
κατηγορία
προϊόντων στο
σύνολο των
ελληνικών
εξαγωγών
(Eurostat, Νοε.
2018)

* Ιαν - Νοε

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist

E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor

E: mmitsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor

E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Με την ευγενική χορηγία:

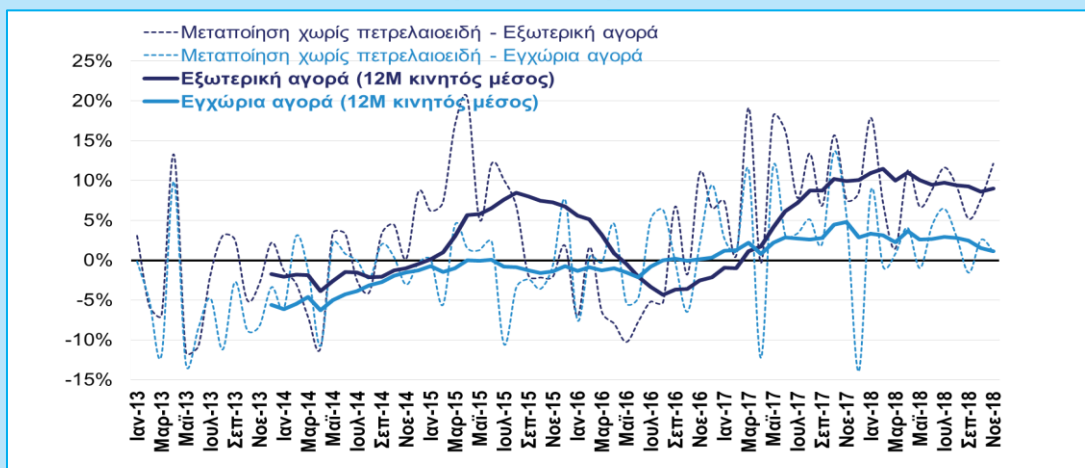

(συνέχεια από την 1^η σελίδα)

χώρες. Στην κατά 29% ανάκαμψη των εξαγωγών από το 2014 έως το 2018, οι 21 π.μ. είναι η συμβολή των βιομηχανικών προϊόντων, με τα βιομηχανικά κατά πρώτη ύλη (αλουμίνιο, σίδηρος, τσιμέντο, κλπ.) να αυξάνονται ταχύτερα από τις υπόλοιπες κατηγορίες βιομηχανικών εξαγωγών, καθώς και από τις εξαγωγές σε αγροτικά προϊόντα. Τα στοιχεία αυτά είναι ενδεικτικά της μεγαλύτερης σημασίας που αποκτούν πλέον τα βιομηχανικά προϊόντα στην αύξηση των εξαγωγών, η ανταγωνιστικότητα των οποίων πρέπει να διαφυλάσσεται ως κόρη οφθαλμού. Οι εξαγωγικές επιδόσεις της οικονομίας έχουν υψηλότερους πολλαπλασιαστές στην οικονομική ανάπτυξη όσο μικρότερο είναι το μερίδιο των εισαγωγών που χρησιμοποιούνται ως ύλη για τις εξαγωγές. Το 2008, χωρίς καύσιμα και πλοία, οι εξαγωγές ανέρχονταν σε €16,5 δισ. και οι εισαγωγές σε €48,5 δισ. Το 2013, ενώ οι εξαγωγές παρέμειναν στο επίπεδο του 2008, οι εισαγωγές μειώθηκαν κατά €20 δισ., στα €28,5 δισ. Αυτό αφορά, κατά μέγιστο λόγο, σε μείωση εισαγωγών καταναλωτικών προϊόντων και αντανάκλα την αποκλιμάκωση του δανεισμού από το εξωτερικό και των μεγάλων δημοσιονομικών ελλειμμάτων, που χρηματοδοτούσαν την κατανάλωση πριν την κρίση. Έκτοτε, η αύξηση των εισαγωγών συμβαδίζει *grosso modo* με την αύξηση των εξαγωγών, καθώς ο λόγος εισαγωγών προς εξαγωγές διατηρείται σταθερός στο 175%. Ο λόγος αυτός αντανάκλα μια ιδιαίτερα εύθραστη ισορροπία, μιας και οι επενδύσεις (σε μέγεθος και είδος) δεν έχουν φτάσει ακόμα στο σημείο να μπορούν να υποκαταστήσουν με διαχρονικότητα σημαντικό μέρος των εισαγωγών. Μια σύγκριση της χώρας μας με την Ισπανία και την Πορτογαλία όσον αφορά στις εξαγωγικές επιδόσεις (χωρίς καύσιμα και πλοία) δείχνει ότι και οι τρεις χώρες αύξησαν τις εξαγωγές τους κατά 6 π.μ. του ΑΕΠ η καθεμία την περίοδο 2000-2008. Έκτοτε παραμένουν στα επίπεδα του 2008, με τις εξαγωγές προς ΑΕΠ να διαμορφώνονται σε 16%, 29% και 23% στην Ελλάδα, την Πορτογαλία και Ισπανία αντιστοίχως. Ο ρυθμός αύξησης των εξαγωγών διαμορφώθηκε την περίοδο 2008-2018 σε 33%, 46% και 43% στην Ελλάδα, Πορτογαλία και Ισπανία αντιστοίχως, καθώς η επίπτωση της κρίσης ήταν μεγαλύτερη στην Ελλάδα και η ανάκαμψη των εξαγωγών καθυστέρησε, όπως καθυστέρησε και η έξοδος της Ελλάδας από τα Μνημόνια. Από το 2014, όμως και μετά, η αύξηση των ελληνικών εξαγωγών επιταχύνθηκε και διαμορφώθηκε σε 31%, όταν στην Πορτογαλία και την Ισπανία η αύξηση των εξαγωγών περιορίστηκε σε 22% και 15% αντιστοίχως, με την Ελλάδα να καλύπτει σε μεγάλο βαθμό το έλλειμμα της εξαγωγικής επίδοσης από το 2008 και μετά. Και στις τρεις χώρες, τέλος, καταγράφεται αύξηση των εισαγωγών (χωρίς καύσιμα και πλοία) κατά 1 π.μ. του ΑΕΠ μεταξύ 2000 και 2018. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι να μεν η εξωστρέφεια στην Πορτογαλία και Ισπανία είναι μεγαλύτερη από εκείνη της Ελλάδας, αλλά και στις τρεις χώρες, δεν έχει γίνει καμία ουσιαστική πρόοδος στην αύξηση της εξωστρέφειας από το 2008 και μετά. Στην παγκόσμια οικονομία σήμερα κυριαρχεί η Κίνα, όχι μόνο λόγω του χαμηλού εργατικού κόστους αλλά και λόγω των επενδύσεων στις νέες τεχνολογίες που αυξάνουν την παραγωγικότητα της εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, εάν δεν διαταραχθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, και συνεχισθεί η πρόσφατη σχετική επιτάχυνση της αύξησης των εξαγωγών, τότε υπάρχει βάσιμη ελπίδα αύξησης της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας.

- Ανοδικά συνέχισε να κινείται ο κύκλος εργασιών στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών τον Νοέμβριο του 2018 (+5,6% και 4,8% το 11μηνο του 2018), κυρίως λόγω των πωλήσεων στην εξωτερική αγορά (+12,2%), ενώ και στην εσωτερική αγορά οι πωλήσεις κινήθηκαν θετικά (+1%), παρά την υποχώρηση των επιχειρηματικών προσδοκιών στη βιομηχανία στην Ελλάδα και γενικότερα στην Ευρώπη το τελευταίο τρίμηνο του έτους. Η τάση που διαμορφώνεται στις βιομηχανικές πωλήσεις είναι θετική, αλλά ο ρυθμός ανόδου παρουσιάζει μικρή επιβράδυνση από τις αρχές του 2018. Την ίδια ώρα, οι εξαγωγές αγαθών πλην καυσίμων και πλοίων παρουσίασαν αύξηση +12,1% τον Νοέμβριο του 2018 και +11,9% στο 11μηνο. Ωστόσο, η παράλληλη επιτάχυνση των αντίστοιχων εισαγωγών (+9,7% το 11μηνο) και η επιδείνωση του ισοζυγίου καυσίμων συνέβαλαν στη διόγκωση του εμπορικού ελλείμματος στα -€20,7 δισ. από -€18,2 δισ. το 11μηνο του 2017. Αντίθετα, η άνοδος των εισπράξεων από υπηρεσίες (+10,3% στο 11μηνο), ιδίως από τον τουρισμό (+9,7% το 11μηνο), συνέβαλε θετικά στο συνολικό ισοζύγιο πληρωμών. Από την πλευρά της αγοράς εργασίας, τον Δεκέμβριο του 2018 τα στοιχεία του ΕΡΓΑΝΗ καταγράφουν μια εικόνα που σηματοδοτεί πλέον την υποχώρηση των επιδόσεων του 2018 σε σύγκριση με το 2017 στην καθαρή δημιουργία θέσεων εργασίας «στο νήμα», καθώς μέχρι και το Νοέμβριο οι επιδόσεις του 2018 ξεπερνούσαν αυτές του 2017. Σε κάθε περίπτωση, το 2018 η δημιουργία καθαρών θέσεων εργασίας ήταν ιδιαίτερα ισχυρή. Από την άλλη πλευρά, η απότομη αύξηση των εγγεγραμμένων ανέργων τους τελευταίους μήνες του 2018 ακολουθεί τη μεγάλη εποχική αύξηση των θέσεων εργασίας το καλοκαίρι του 2018, ιδίως στον τουρισμό. Αναφορικά με την εκτέλεση του προϋπολογισμού της κεντρικής κυβέρνησης, παρατηρείται υστέρηση, λόγω χρονισμού, στα έσοδα αποκτακοποίησεων, που αντιστάθμισε η συγκράτηση των επιστροφών φόρου. Η υστέρηση στην εκτέλεση του προγράμματος επενδύσεων και κυρίως στα έσοδα αντισταθμίστηκε από την αύξηση των φορολογικών και άλλων εσόδων έναντι του 2017 και πλησίον του στόχου, αλλά και τη συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών. Τα έσοδα από φόρο εισοδήματος και από ΦΠΑ έκλεισαν το 2018 με καλές επιδόσεις, ενώ οι δαπάνες μισθοδοσίας ενισχύθηκαν σημαντικά. Σε ό,τι αφορά τις κοινωνικές δαπάνες είναι αξιοσημείωτη η μεγάλη ανακατάταξη ανάμεσα στα επιμέρους κονδύλια, αν και συνολικά κινήθηκαν λίγο αυξημένες σε σχέση με το 2017. Τέλος, ο οίκος Standard & Poor's διατήρησε αμετάβλητη την αξιολόγησή του για την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας (στο Β+) με θετικές προοπτικές, δεδομένων των κινδύνων που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία, όπως η επισφαλής ανταγωνιστικότητα, η πιθανή ανατροπή των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας, τα κόκκινα δάνεια, καθώς και οι εκκρεμείς δικαστικές αποφάσεις αναφορικά με τις μεταρρυθμίσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος.

Η μεταποίηση κάνει καλό στις εξαγωγές...

Δείκτες κύκλου εργασιών στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών
(ΕΛΣΤΑΤ, Νοε. 2018)

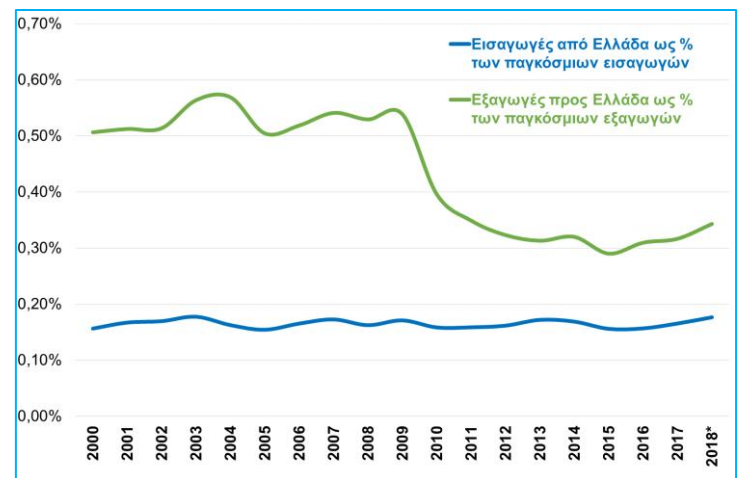
Ελληνικές εξαγωγές: 2000 – 2018

Τα τελευταία χρόνια οι ελληνικές εξαγωγές επεκτείνονται με υψηλούς ρυθμούς. Στο 11μηνο, μάλιστα, του 2018 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) οι εξαγωγές διαμορφώθηκαν σε €31 δισ. περίπου, και σε €20 δισ. χωρίς καύσιμα και πλοία (κυρίως καύσιμα), έχοντας ήδη υπερβεί την επίδοση για όλο το 2017 (€28,9 δισ. και €19,8 δισ. αντιστοίχως). Για όλο το 2018, ενδεχομένως οι εξαγωγές θα κυμανθούν ακόμη υψηλότερα προς €33 δισ. και €22 δισ. αντιστοίχως, και αποτελούν μεγέθη-ρεκόρ για την ελληνική οικονομία.

Όμως, παρά την πρόσφατη καλή πορεία των ελληνικών εξαγωγών, το μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών στην παγκόσμια αγορά, τις τελευταίες δύο δεκαετίες, παραμένει grosso modo στο ίδιο περίπου επίπεδο με εκείνο κατά την περίοδο της εισόδου της χώρας στην Ευρωζώνη στις αρχές του 2000 (Δ01 και Δ02). Η διατήρηση του μεριδίου μας δεν είναι μικρό κατόρθωμα, εάν αναλογισθεί κανείς την τεράστια απώλεια ανταγωνιστικότητας στη δεκαετία της εφήμερης ευημερίας (2000-2009), την κρίση χρέους το 2010 και τη βίαιη προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας έκτοτε όταν, μέσα σε 3 χρόνια, σημειώθηκε

60% αντιστοίχως, καθώς και μείωση των εισαγωγών κατά -40% περίπου από το 2008 και μετά (Δ01 και Δ02), τις τεράστιες δυσκολίες στην τραπεζική χρηματοδότηση της οικονομίας σε όλη την διάρκεια της προσαρμογής, την επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων το 2015, και, βεβαίως, την συνεπαγόμενη περιθωριοποίηση της χώρας ως επενδυτικού προορισμού στα χρόνια της κρίσης.

Δ01: Μεριδία ελληνικών εξαγωγών αγαθών στις παγκόσμιες εξαγωγές
(IMF – Direction of trade statistics database, Σεπ. 2018)

* Ιαν – Σεπ 2018.

	(εκατ. δολ. ΗΠΑ)				Εισαγωγές από Ελλάδα ως % των παγκόσμιων εισαγωγών [= (1) / (4)]	Εξαγωγές προς Ελλάδα ως % των παγκόσμιων εξαγωγών [= (3) / (2)]
	Παγκόσμιες εισαγωγές από Ελλάδα (1)	Παγκόσμιες εξαγωγές (2)	Παγκόσμιες εξαγωγές προς την Ελλάδα (3)	Παγκόσμιες εισαγωγές (4)		
	10.320,64	6.419.187,1	32.507,63	6.601.132,6	0,156%	0,506%
	10.666,19	6.172.784,6	31.624,77	6.385.206,5	0,167%	0,512%
2002	11.259,79	6.483.924,8	33.305,31	6.641.568,9	0,170%	0,514%
2003	13.743,25	7.562.726,7	42.628,50	7.742.004,2	0,178%	0,564%
2004	15.325,11	9.158.533,6	52.100,81	9.432.554,8	0,162%	0,569%
2005	16.473,22	10.410.482,3	52.518,13	10.680.327,6	0,154%	0,504%
2006	20.293,49	12.016.522,5	62.306,48	12.282.568,1	0,165%	0,519%
2007	24.513,98	13.861.538,9	74.999,02	14.193.309,6	0,173%	0,541%
2008	26.697,95	16.114.447,6	85.303,72	16.442.096,3	0,162%	0,529%
2009	21.665,75	12.381.355,7	66.693,75	12.671.985,3	0,171%	0,539%
2010	24.366,90	15.143.019,1	59.942,55	15.389.249,0	0,158%	0,396%
2011	29.051,63	18.150.467,3	63.326,15	18.322.730,8	0,159%	0,349%
2012	29.945,18	18.290.902,6	59.086,12	18.536.757,8	0,162%	0,323%
2013	32.347,35	18.689.751,3	58.503,12	18.818.220,7	0,172%	0,313%
2014	31.958,57	18.793.527,5	60.118,01	18.935.736,9	0,169%	0,320%
2015	25.869,69	16.393.637,0	47.534,72	16.600.722,5	0,156%	0,290%
2016	25.333,47	15.841.468,4	49.025,31	16.172.719,8	0,157%	0,309%
2017	29.367,67	17.559.088,2	55.574,51	17.759.471,0	0,165%	0,317%
2018 (9M)	25.759,68	14.412.255,6	49.415,48	14.600.948,6	0,176%	0,343%

Δ02: Μεριδία ελληνικών εξαγωγών αγαθών στις παγκόσμιες εξαγωγές
(IMF – Direction of trade statistics database, Σεπ. 2018)

μείωση του ΑΕΠ και των επενδύσεων κατά -25% και -

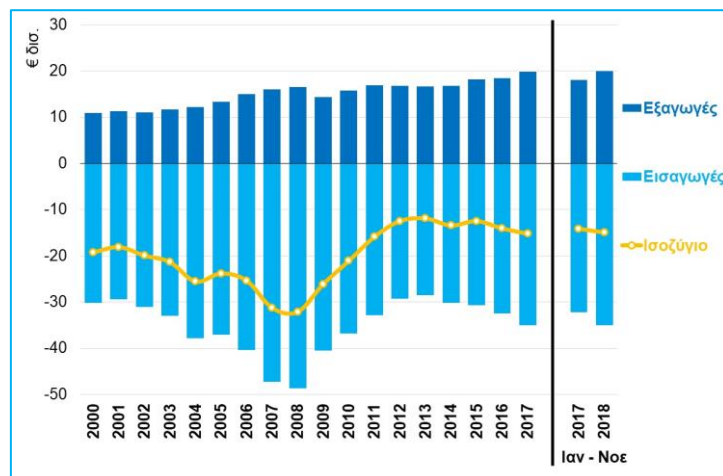

Το αποτέλεσμα αυτό, όμως, δεν είναι απόρροια των αντοχών της ελληνικής οικονομίας. Αυτό που έπαιξε τον καθοριστικά σημαντικό ρόλο στη διατήρηση του εξαγωγικού μας μεριδίου στην παγκόσμια αγορά είναι οι εξαγωγές καυσίμων. Η Ελλάδα απέκτησε διαχρονικά σημαντικό μέγεθος υποδομής διύλισης πετρελαίου και, από τα μέσα περίπου της περασμένης δεκαετίας, οι εξαγωγές καυσίμων (πετρελαιοειδών) άρχισαν να επεκτείνονται ραγδαίως. Οι εξαγωγές καυσίμων, από €1,7 δισ. το 2000, και με σχετικές διακυμάνσεις λόγω μεταβολών στις διεθνείς τιμές πετρελαίου, εξαπλασιάστηκαν περίπου τις δύο τελευταίες δεκαετίες και ανήλθαν σε €9 δισ. το 2017, και €11 δισ. περίπου το 2018 (€10,7 δισ. την περίοδο Ιαν.-Νοέμ. 2018).

Πρόκειται για μια ιστορία επιχειρηματικής επιτυχίας, με τη διύλιση πετρελαίου να είναι μια δραστηριότητα που είναι ζωτικής σημασίας για την παραγωγή και τις εξαγωγικές επιδόσεις της χώρας. Το τεράστιο, όμως, μέγεθος της δραστηριότητας αυτής σε σχέση με τις λοιπές εξαγωγικές δραστηριότητες της χώρας, και το γεγονός ότι οι εξαγωγές καυσίμων δεν επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις εγχώριες συνθήκες που προσδιορίζουν την διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας (σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος), όπως συμβαίνει κατά κανόνα για τις λοιπές εξαγωγικές δραστηριότητες, επιβάλλει, για λόγους ανάλυσης και μόνο, ξεχωριστή αντιμετώπιση.

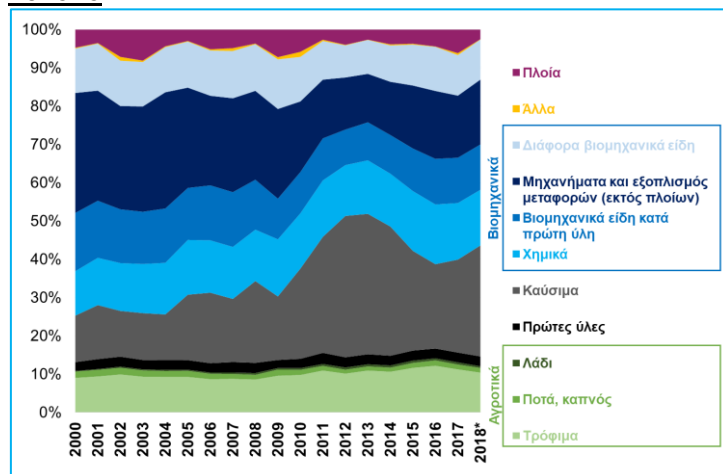
Στην παρούσα ανάλυση, λοιπόν, εξετάζονται οι εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία. Σημειώνεται ότι οι εξαγωγές πλοίων (πωλήσεις πλοίων) δεν είναι σημαντικού μεγέθους, αλλά αφαιρούνται καθώς αφορούν στη ναυτιλία, που εν πολλοίς είναι μια δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα σε παγκόσμιο επίπεδο και δεν επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την εγχώρια οικονομία, ενώ παρουσιάζει και μεγάλες διακυμάνσεις. Σημαντικότερα είναι τα μεγέθη των εισαγωγών πλοίων (αγορές πλοίων), που και αυτά αντιμετωπίζονται στην ανάλυση των εισαγωγών ξεχωριστά. Σε κάθε περίπτωση οι συνολικές εξαγωγές της χώρας το 2017 ανήλθαν σε €28,9 δισ., εκ των οποίων τα καύσιμα σε €9 δισ. και τα πλοία σε €112 εκατ., και οι συνολικές εισαγωγές σε €50,3 δισ., εκ των

Δ03: Εξωτερικό εμπόριο αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία (τρέχουσες τιμές)
(Eurostat, Νοε. 2018)

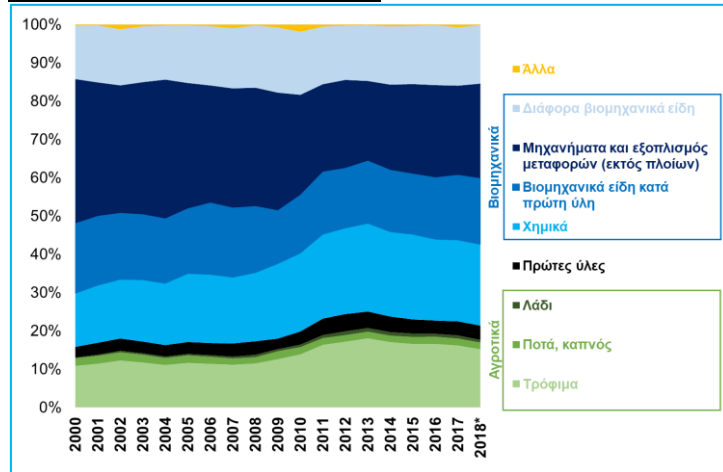

Δ04: Μερίδια εισαγωγών κατά κατηγορία προϊόντων
(Eurostat, Νοε. 2018)

Σύνολο

Εξαιρουμένων των καυσίμων

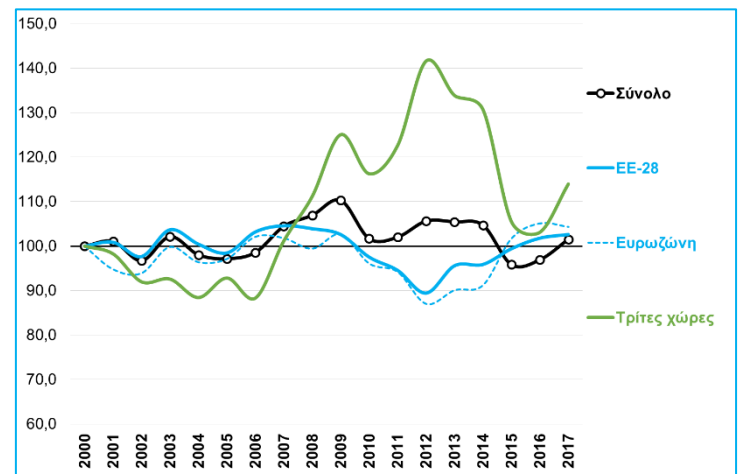

οποίων τα καύσιμα σε €12,2 δισ. και τα πλοία σε €3,1 δισ. Τυχόν, λοιπόν, ενσωμάτωση των εξαγωγών καυσίμων στην ανάλυση των εξαγωγών, αλλά και των εισαγωγών πλοίων στις εισαγωγές, οδηγούν σε λανθασμένα συμπεράσματα ως προς τα μεγέθη των εξαγωγών και εισαγωγών της βιομηχανίας και της μεταποίησης, καθώς η διύλιση πετρελαίου και ο εξοπλισμός μεταφορών είναι μεταποιητικές δραστηριότητες και η μεταποίηση είναι τμήμα της βιομηχανίας (Διάγραμμα μπροστινής σελίδας και Δ04).

Στα διαγράμματα και στους πίνακες Δ05, Δ06, Δ07 και Δ08 παρουσιάζονται τα μερίδια των ελληνικών εξαγωγών σε τρεις κατηγορίες: στις παγκόσμιες εισαγωγές, στις εισαγωγές της σημαντικότερης για την Ελλάδα αγοράς των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (και της Ευρωζώνης), και, τέλος, στις εισαγωγές των τρίτων εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης χωρών, περιλαμβανομένων και μη των καυσίμων σε κάθε κατηγορία. Τα στοιχεία, λοιπόν, δείχνουν ότι οι εξαγωγές καυσίμων παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση του μεριδίου των εξαγωγών μας, όπως αναμενόταν, λόγω της εκρηκτικής τους αύξησης διαχρονικά. Περιλαμβανομένων των καυσίμων, το μερίδιο της Ελλάδας παραμένει διαχρονικά σταθερό, καθώς η σταδιακή εξασθένηση της εξαγωγικής μας θέσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση από τα μέσα της 10ετίας του 2000 και μετά από το 62% στο 55%, αντισταθμίζεται, εν πολλοίς, από την εξαγωγική μας δραστηριότητα προς τρίτες χώρες, όπου σημαντική

συμμετοχή έχουν οι εξαγωγές πετρελαιοειδών (Τουρκία, Μέση Ανατολή, Γιβραλτάρ, ΠΓΔΜ, Σιγκαπούρη, κλπ.). Σημειώνεται ότι στις αρχές του 2000 το 38% των ελληνικών εξαγωγών κατευθυνόταν σε χώρες εκτός ΕΕ-28. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 2000 το ποσοστό αυτό είχε μειωθεί στο 33%, ενώ ακολούθως αυξήθηκε στο 56% το 2012, και έκτοτε διακυμαίνεται σε επίπεδα κοντά στο 45%, με αυξητικές τάσεις να καταγράφονται από το 2016 και μετά.

Δ05: Μερίδια ελληνικών εξαγωγών αγαθών στις παγκόσμιες εισαγωγές – σύνολο (2000 = 100)
(World Trade Organization και Eurostat, 2017)

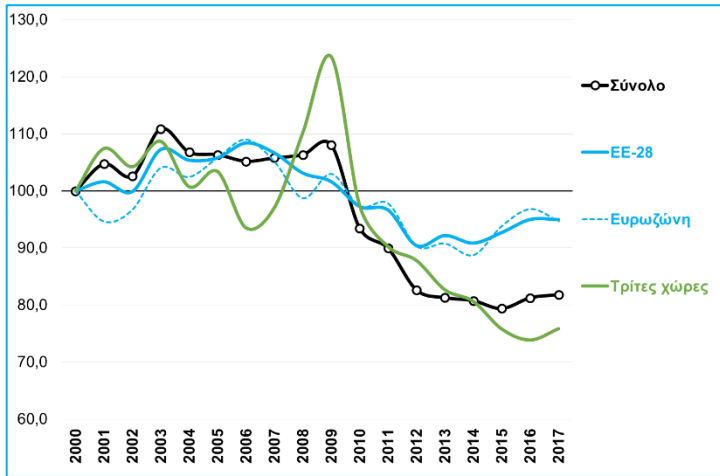

	Δείκτης 2000 = 100				Μερίδιο (%)			
	Σύνολο	ΕΕ-28	Ευρωζώνη	Τρίτες χώρες	Σύνολο	ΕΕ-28	Ευρωζώνη	Τρίτες χώρες
2000	100	100	100	100	0,181%	0,294%	0,276%	0,111%
2001	101,1	100,9	94,8	98,3	0,183%	0,297%	0,262%	0,109%
2002	96,7	97,7	93,9	92,0	0,175%	0,288%	0,259%	0,102%
2003	102,1	103,7	99,8	92,6	0,185%	0,305%	0,276%	0,103%
2004	98,0	100,4	96,4	88,4	0,178%	0,296%	0,266%	0,098%
2005	97,2	98,5	97,1	92,8	0,176%	0,290%	0,268%	0,103%
2006	98,6	103,2	102,1	88,3	0,179%	0,304%	0,282%	0,098%
2007	104,5	104,6	101,8	101,2	0,189%	0,308%	0,281%	0,113%
2008	106,9	103,9	99,4	111,2	0,194%	0,306%	0,275%	0,124%
2009	110,3	102,6	102,7	125,1	0,200%	0,302%	0,284%	0,139%
2010	101,7	97,5	96,1	116,3	0,184%	0,287%	0,265%	0,129%
2011	102,0	94,6	94,2	122,6	0,185%	0,278%	0,260%	0,136%
2012	105,6	89,4	87,0	141,6	0,192%	0,263%	0,240%	0,158%
2013	105,4	95,6	90,1	133,9	0,191%	0,281%	0,249%	0,149%
2014	104,7	95,9	91,2	130,7	0,190%	0,282%	0,252%	0,145%
2015	95,9	99,4	101,7	105,5	0,174%	0,293%	0,281%	0,117%
2016	96,9	101,8	105,1	103,1	0,176%	0,300%	0,290%	0,115%
2017	101,5	102,6	104,3	114,0	0,184%	0,302%	0,288%	0,127%

Δ06: Μερίδια ελληνικών εξαγωγών αγαθών στις παγκόσμιες εισαγωγές – σύνολο (2000 = 100)
(World Trade Organization και Eurostat, 2017)

Δ07: Μερίδια ελληνικών εξαγωγών αγαθών στις παγκόσμιες εξαγωγές - εξαιρουμένων των καυσίμων (2000 = 100) (World Trade Organization και Eurostat, 2017)

Το μερίδιο των εξαγωγών μας στην παγκόσμια οικονομία διαμορφώνεται σε 0,184% το 2017, όσο ήταν περίπου και στις αρχές της 10ετίας του 2000. Χωρίς τα καύσιμα, όμως, η διαχρονική παρουσία των εξαγωγών μας στο διεθνές στερέωμα μειώνεται δραματικά, κυρίως από την κρίση και μετά, ενώ ανακάμπτει σταδιακά από το 2012 και μετά.

	Δείκτης 2000 = 100				Μερίδιο (%)			
	Σύνολο	ΕΕ-28	Ευρωζώνη	Τρίτες χώρες	Σύνολο	ΕΕ-28	Ευρωζώνη	Τρίτες χώρες
2000	100	100	100	100	0,174%	0,302%	0,284%	0,092%
2001	104,7	101,6	94,6	107,4	0,183%	0,307%	0,269%	0,099%
2002	102,6	99,9	96,7	104,2	0,179%	0,302%	0,274%	0,096%
2003	110,9	107,3	104,0	108,7	0,193%	0,324%	0,295%	0,100%
2004	106,8	105,4	102,4	100,7	0,186%	0,319%	0,291%	0,093%
2005	106,4	105,8	105,8	103,4	0,185%	0,320%	0,300%	0,096%
2006	105,2	108,4	109,0	93,5	0,183%	0,328%	0,309%	0,086%
2007	105,8	106,7	105,1	97,1	0,184%	0,322%	0,298%	0,090%
2008	106,3	103,1	98,7	110,2	0,185%	0,312%	0,280%	0,102%
2009	108,0	101,6	103,0	123,5	0,188%	0,307%	0,292%	0,114%
2010	93,5	97,3	97,3	97,4	0,163%	0,294%	0,276%	0,090%
2011	89,9	96,6	97,8	90,2	0,157%	0,292%	0,278%	0,083%
2012	82,6	90,4	90,3	87,8	0,144%	0,273%	0,256%	0,081%
2013	81,3	92,2	90,8	82,7	0,142%	0,279%	0,258%	0,076%
2014	80,8	90,9	88,8	80,6	0,141%	0,275%	0,252%	0,075%
2015	79,4	92,7	93,8	75,8	0,138%	0,280%	0,266%	0,070%
2016	81,3	95,0	96,8	73,9	0,142%	0,287%	0,275%	0,068%
2017	81,8	95,0	94,7	75,9	0,143%	0,287%	0,269%	0,070%

Δ08: Μερίδια ελληνικών εξαγωγών αγαθών στις παγκόσμιες εξαγωγές - εξαιρουμένων των καυσίμων (2000 = 100) (World Trade Organization και Eurostat, 2017)

Έτσι, περιλαμβανομένων των καυσίμων, το μερίδιο των εξαγωγών μας στην παγκόσμια οικονομία διαμορφώνεται σε 0,184% το 2017, όσο ήταν περίπου και στις αρχές της 10ετίας του 2000. Χωρίς τα καύσιμα, όμως, η διαχρονική παρουσία των εξαγωγών μας στο διεθνές στερέωμα μειώνεται δραματικά, κυρίως από την κρίση και μετά, ενώ ανακάμπτει σταδιακά από το 2012 και μετά. Έτσι, το 2017, το μερίδιο μας διαμορφώνεται σε 0,143% από 0,174% το 2000. Σημειώνεται ότι η απώλεια ανταγωνιστικότητας της προηγούμενης δεκαετίας οδήγησε σε μείωση των μεριδίων των εξαγωγών χωρίς καύσιμα. Η χειροτέρευση αυτή φαίνεται να αναστρέφεται στην

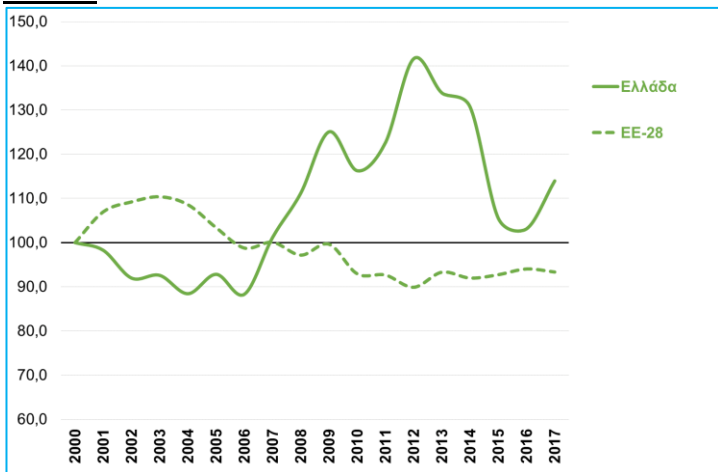
τρέχουσα δεκαετία, καθώς βελτιώθηκε σημαντικά η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, με την υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και την εφαρμογή της μεγάλης δημοσιονομικής προσαρμογής, δίνοντας ώθηση στους εξωστρεφείς κλάδους της ελληνικής οικονομίας που παράγουν διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά για εξαγωγές και για υποκατάσταση εισαγωγών. Το τελευταίο συμβαίνει κυρίως όσον αφορά στη θέση της Ελλάδας σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση από το 2012 και μετά, ενώ η εξαγωγική παρουσία μας στις τρίτες χώρες εξακολουθεί να συρρικνώνεται και δεν ανακάμπτει παρά από το 2016 και μετά. Σε κάθε περίπτωση, ανάλογη αλλά σε πολύ μικρότερο βαθμό από την

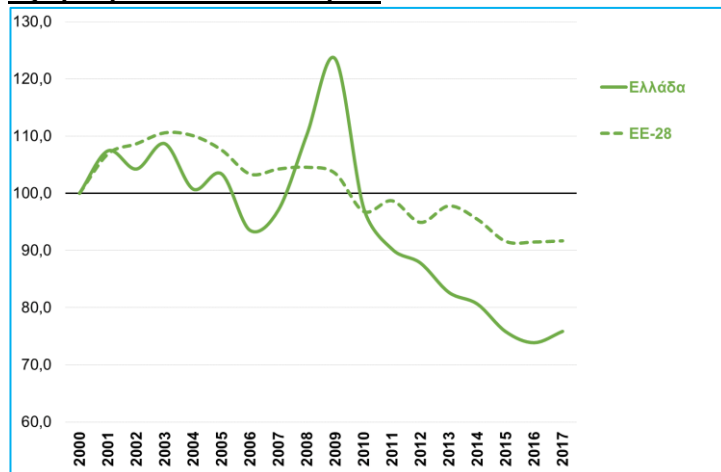
Δ09: Μερίδια εξαγωγών αγαθών της Ελλάδας και της ΕΕ-28 στις παγκόσμιες εξαγωγές (τρίτες χώρες*) – εξαιρουμένων των καυσίμων (2000 = 100)

(World Trade Organization, IMF, Direction of trade statistics και Eurostat, 2017)

Σύνολο

Εξαιρουμένων των καυσίμων

	Δείκτης 2000 = 100		Μερίδιο (%)	
	Ελλάδα	ΕΕ-28	Ελλάδα	ΕΕ-28
2000	100	100	0,092%	18,0%
2001	107,4	106,9	0,099%	19,3%
2002	104,2	108,7	0,096%	19,6%
2003	108,7	110,6	0,100%	19,9%
2004	100,7	110,1	0,093%	19,8%
2005	103,4	107,6	0,096%	19,4%
2006	93,5	103,4	0,086%	18,6%
2007	97,1	104,3	0,090%	18,8%
2008	110,2	104,6	0,102%	18,8%
2009	123,5	103,5	0,114%	18,7%
2010	97,4	96,8	0,090%	17,5%
2011	90,2	98,7	0,083%	17,8%
2012	87,8	94,9	0,081%	17,1%
2013	82,7	97,8	0,076%	17,6%
2014	80,6	95,4	0,075%	17,2%
2015	75,8	91,6	0,070%	16,5%
2016	73,9	91,5	0,068%	16,5%
2017	75,9	91,7	0,070%	16,5%

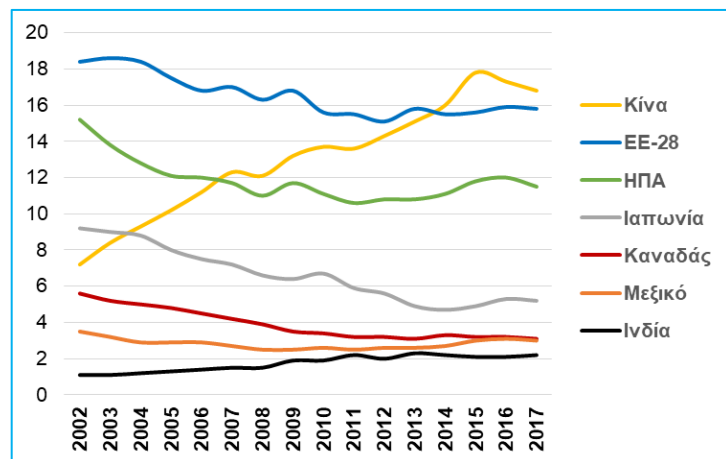
	Δείκτης 2000 = 100		Μερίδιο (%)	
	Ελλάδα	ΕΕ-28	Ελλάδα	ΕΕ-28
2000	100	100	0,111%	16,3%
2001	98,3	107,0	0,109%	17,5%
2002	92,0	109,2	0,102%	17,8%
2003	92,6	110,4	0,103%	18,0%
2004	88,4	108,6	0,098%	17,7%
2005	92,8	103,4	0,103%	16,9%
2006	88,3	98,7	0,098%	16,1%
2007	101,2	100,1	0,113%	16,3%
2008	111,2	97,1	0,124%	15,9%
2009	125,1	99,6	0,139%	16,3%
2010	116,3	92,9	0,129%	15,2%
2011	122,6	92,6	0,136%	15,1%
2012	141,6	89,8	0,158%	14,7%
2013	133,9	93,3	0,149%	15,2%
2014	130,7	91,9	0,145%	15,0%
2015	105,5	92,7	0,117%	15,1%
2016	103,1	94,0	0,115%	15,4%
2017	114,0	93,3	0,127%	15,2%

* Ελλάδα: μερίδιο ελληνικών εξαγωγών στις παγκόσμιες εξαγωγές προς χώρες εκτός ΕΕ-28

ΕΕ-28: μερίδιο εξαγωγών ΕΕ-28 προς χώρες εκτός ΕΕ-28 στις παγκόσμιες εξαγωγές (εξαιρουμένων των ενδοκοινοτικών συναλλαγών).

Δ10: Μερίδια στις παγκόσμιες εξαγωγές (%)

(Eurostat, 2017)

Ελλάδα, εξασθένιση, αντιμετώπισαν και οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά στο μερίδιο των εξαγωγών τους στην παγκόσμια οικονομία (τρίτες χώρες), όπως φαίνεται στο Διάγραμμα Δ09, με την Κίνα και άλλες μεγάλες εξαγωγικές οικονομίες να κερδίζουν έδαφος (Δ10).

Ειδικότερα, οι εξαγωγές (χωρίς καύσιμα και πλοία) έχουν διπλασιασθεί (σε ονομαστικούς όρους) από το 2000 και μετά, και ανέρχονται σήμερα σε περίπου €22 δισ., με τις αντίστοιχες εισαγωγές να διαμορφώνονται σε €35 δισ. Η περίοδος από το 2000 μέχρι και το

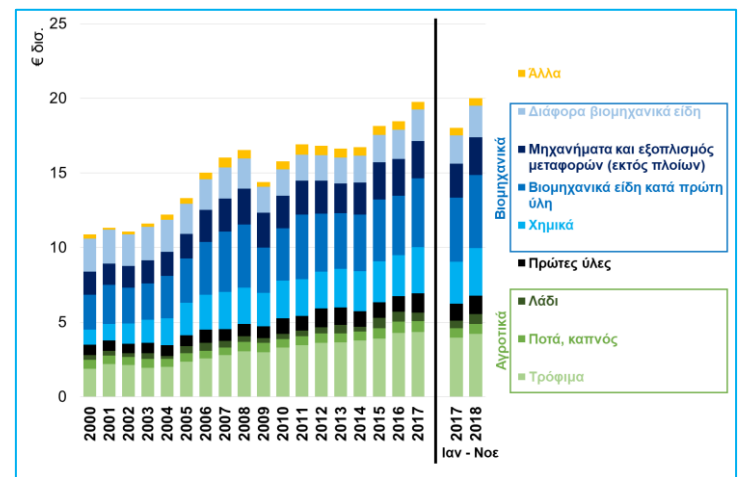

Δ11: Αξία εξαγωγών αγαθών κατά κατηγορία
(Eurostat, Νοε. 2018)

(ποσά σε € εκατ.)	Τρόφιμα	Ποτά, καπνός	Λάδι	Πρώτες ύλες	Χημικά	Βιομηχανικά είδη κατά πρώτη ύλη	Μηχανήματα και εξοπλισμός μεταφορών (εκτός πλοίων)	Διάφορα βιομηχανικά είδη	Άλλα	Σύνολο χωρίς καύσιμα και πλοία	Καύσιμα	Πλοία	Σύνολο
2000	1.892,6	594,3	308,4	697,0	993,1	2.362,4	1.534,0	2.228,0	260,0	10.869,9	1.751,3	57,2	12.678,4
2001	2.191,7	580,4	314,0	678,2	1.123,2	2.604,7	1.422,4	2.293,5	129,2	11.337,3	1.279,5	58,4	12.675,2
2002	2.128,1	531,7	261,1	635,3	1.357,1	2.391,0	1.465,3	2.112,3	183,8	11.065,6	931,7	58,6	12.055,9
2003	1.949,5	603,1	373,1	696,9	1.540,7	2.434,9	1.536,9	2.237,5	242,0	11.614,4	764,5	47,0	12.425,9
2004	2.018,9	519,1	199,5	711,5	1.807,3	2.834,1	1.615,1	2.164,1	323,6	12.193,3	911,9	82,2	13.187,4
2005	2.345,8	574,9	473,6	716,8	2.190,4	2.964,2	1.652,0	2.025,6	363,3	13.306,7	1.397,9	185,8	14.890,4
2006	2.560,8	523,6	544,3	876,7	2.341,2	3.526,9	2.139,9	2.068,1	451,8	15.033,3	2.183,4	56,8	17.273,5
2007	2.789,0	526,0	416,7	806,7	2.490,8	4.038,8	2.225,9	2.082,4	655,5	16.031,8	3.271,0	89,5	19.392,3
2008	3.049,9	624,5	374,1	842,4	2.433,7	4.235,5	2.375,0	2.038,5	562,0	16.535,7	4.576,2	207,4	21.319,3
2009	2.990,8	615,2	331,3	781,1	2.233,3	3.037,2	2.342,5	1.724,3	342,6	14.398,5	3.535,3	81,3	18.015,1
2010	3.301,7	569,6	330,3	1.049,6	2.548,5	3.503,8	2.181,6	1.745,3	531,0	15.761,4	5.421,3	117,7	21.300,4
2011	3.473,2	594,5	359,1	994,7	2.473,1	4.306,1	2.286,4	1.737,8	680,4	16.905,4	7.399,8	72,1	24.377,3
2012	3.609,9	637,0	402,5	1.259,9	2.478,2	3.885,5	2.205,4	1.704,8	628,6	16.811,7	10.649,4	117,9	27.579,0
2013	3.656,8	591,0	581,7	1.146,3	2.599,7	3.728,4	1.984,9	1.736,8	588,5	16.614,3	10.597,4	83,8	27.295,5
2014	3.775,2	593,4	323,2	1.036,4	2.694,5	3.782,8	2.159,2	1.793,7	576,0	16.734,4	10.257,2	128,9	27.120,5
2015	3.912,4	670,2	722,5	1.036,2	2.737,0	4.150,4	2.487,0	1.824,7	601,6	18.142,0	7.598,0	155,2	25.895,2
2016	4.289,4	739,1	675,6	1.027,9	2.746,9	3.981,4	2.488,0	1.951,1	547,7	18.447,0	6.896,7	119,8	25.463,5
2017	4.354,8	716,7	570,3	1.300,6	3.071,2	4.638,3	2.487,1	2.097,3	534,0	19.770,2	8.979,8	111,7	28.861,7
2017 11M	3.949,4	661,4	475,4	1.160,2	2.804,6	4.283,5	2.268,8	1.919,9	485,4	18.008,6	8.117,3	95,1	26.221,0
2018 11M	4.217,7	668,2	649,9	1.230,4	3.206,3	4.888,2	2.536,7	2.106,4	511,9	20.015,8	10.699,7	139,8	30.855,3

ξέσπασμα της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης ήταν διεθνώς μια περίοδος χαμηλών επιτοκίων και υψηλών ρυθμών ανάπτυξης (και αύξησης του διεθνούς εμπορίου), καθώς η Κίνα και άλλες χώρες άρχισαν να κάνουν αισθητή την παρουσία τους στην παγκόσμια αγορά. Την περίοδο αυτή (2000-2008), οι ελληνικές εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 50% περίπου, από €11 δισ. το 2000 σε €16,5 δισ. το 2008. Το 2009, όταν η παγκόσμια οικονομία βυθίστηκε στη μεγαλύτερη ύφεση της μεταπολεμικής εποχής, οι εξαγωγές μειώθηκαν απότομα σε €14 δισ. περίπου από €16,5 δισ. το 2008, αλλά γρήγορα (2011) επανήλθαν στα προ-κρίσης επίπεδα. Η ελληνική κρίση χρέους, και η απώλεια εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία, καθώς και οι συνακόλουθες χρηματοδοτικές δυσκολίες, συνετέλεσαν στη στασιμότητα των εξαγωγών μέχρι και το 2013 (κοντά στα €17 δισ. την περίοδο 2011-2014). Έκτοτε, οι εξαγωγές αρχίζουν να αυξάνονται με σχετικά ταχείς ρυθμούς, προσεγγίζοντας τα €22 δισ. το 2018.

Δ12: Αξία εξαγωγών αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία
(Eurostat, Νοε. 2018)

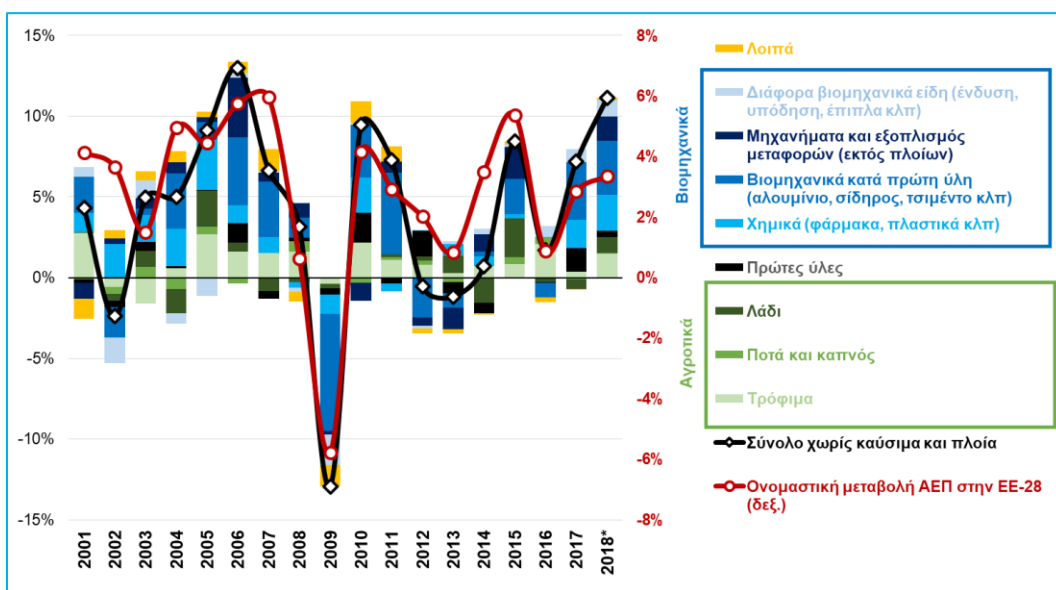

Στον πίνακα Δ11 και το διάγραμμα Δ12 εμφανίζονται οι εξαγωγές κατά κατηγορία. Τα αγροτικά προϊόντα (τρόφιμα-ποτά/ καπνός-λάδι) εμφανίζουν για όλη την περίοδο υψηλότερη αύξηση από τα βιομηχανικά προϊόντα, έχοντας αυξήσει το μερίδιό τους στις συνολικές εξαγωγές, αν και οι εξαγωγές βιομηχανικών

προϊόντων είναι υπερδιπλάσιες από εκείνες των αγροτικών. Συγκεκριμένα, το μερίδιο των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών ενισχύθηκε από 26% το 2000 σε 28% το 2018, ενώ το αντίστοιχο μερίδιο των βιομηχανικών προϊόντων, από 66% το 2000, διαμορφώθηκε σε 64% το 2018 (διάγραμμα 1^{ης} σελίδας). Δεν φαίνεται, συνεπώς, να έχει γίνει κάποια σημαντική στροφή από τα παραδοσιακά αγροτικά προϊόντα-που σε μεγάλο ποσοστό αποτελούνται από τρόφιμα (κυρίως προϊόντα μεταποίησης)-προς τα βιομηχανικά προϊόντα (όλα τα προϊόντα μεταποίησης πλην τροφίμων), από το 2000

και μετά. Στις βιομηχανικές εξαγωγές, τα χημικά (φάρμακα, πλαστικά, κλπ.) παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη αύξηση (τριπλασιασμός), με τα βιομηχανικά κατά πρώτη ύλη (αλουμίνιο, σίδηρο, τσιμέντο, κλπ.) να έχουν διπλασιασθεί, τα μηχανήματα και εξοπλισμός μεταφορών να ακολουθούν με αύξηση 60% και τα διάφορα (ένδυση, υπόδηση, έπιπλα κλπ.) να παραμένουν στάσιμα, καθώς η παραγωγή τους μετατοπίζεται προς τις αναδυόμενες χώρες.

Δ13: Συμβολή κατηγοριών προϊόντων στη μεταβολή των συνολικών εξαγωγών χωρίς καύσιμα και πλοία, τρέχουσες τιμές (Eurostat, Νοε 2018)

* Ιαν – Νοε 2018.

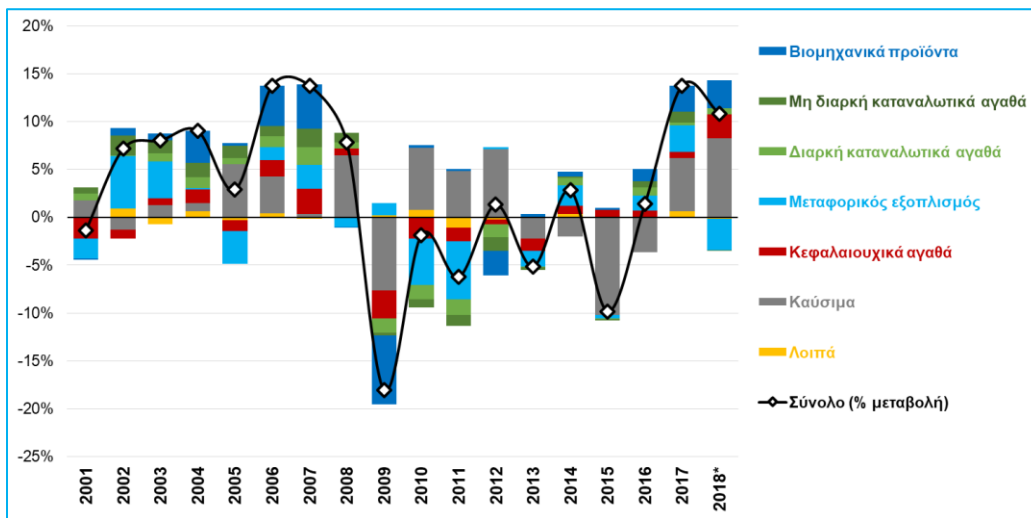
	Σύνολο χωρίς καύσιμα και πλοία (% μεταβολή)	Τρόφιμα, ποτά, καπνός	Βιομηχανικά	Πρώτες ύλες	Τρόφιμα	Ποτά και καπνός	Λάδι	Χημικά (φάρμακα, πλαστικά κλπ)	Βιομηχανικά κατά πρώτη ύλη (αλουμίνιο, σίδηρος, τσιμέντο κλπ)	Μηχανήματα και εξοπλισμός μεταφορών (εκτός πλοίων)	Διάφορα βιομηχανικά είδη (ένδυση, υπόδηση, έπιπλα κλπ)	Λοιπά	Ονομαστική μεταβολή ΑΕΠ ΕΕ-28
2001	4,3%	2,7%	3,0%	-0,2%	2,8%	-0,1%	0,1%	1,2%	2,2%	-1,0%	0,6%	-1,2%	4,1%
2002	-2,4%	-1,5%	-1,0%	-0,4%	-0,6%	-0,4%	-0,5%	2,1%	-1,9%	0,4%	-1,6%	0,5%	3,7%
2003	5,0%	0,0%	3,8%	0,6%	-1,6%	0,6%	1,0%	1,7%	0,4%	0,6%	1,1%	0,5%	1,5%
2004	5,0%	-1,6%	5,8%	0,1%	0,6%	-0,7%	-1,5%	2,3%	3,4%	0,7%	-0,6%	0,7%	5,0%
2005	9,1%	5,4%	3,4%	0,0%	2,7%	0,5%	2,2%	3,1%	1,1%	0,3%	-1,1%	0,3%	4,5%
2006	13,0%	1,8%	9,3%	1,2%	1,6%	-0,4%	0,5%	1,1%	4,2%	3,7%	0,3%	0,7%	5,8%
2007	6,6%	0,7%	5,1%	-0,5%	1,5%	0,0%	-0,8%	1,0%	3,4%	0,6%	0,1%	1,4%	6,0%
2008	3,1%	2,0%	1,5%	0,2%	1,6%	0,6%	-0,3%	-0,4%	1,2%	0,9%	-0,3%	-0,6%	0,6%
2009	-12,9%	-0,7%	-10,6%	-0,4%	-0,4%	-0,1%	-0,3%	-1,2%	-7,2%	-0,2%	-1,9%	-1,3%	-5,8%
2010	9,5%	1,8%	4,5%	1,9%	2,2%	-0,3%	0,0%	2,2%	3,2%	-1,1%	0,1%	1,3%	4,1%
2011	7,3%	1,4%	5,2%	-0,3%	1,1%	0,2%	0,2%	-0,5%	5,1%	0,7%	0,0%	0,9%	2,9%
2012	-0,6%	1,3%	-3,1%	1,6%	0,8%	0,3%	0,3%	0,0%	-2,5%	-0,5%	-0,2%	-0,3%	2,0%
2013	-1,2%	1,1%	-1,3%	-0,7%	0,3%	-0,3%	1,1%	0,7%	-0,9%	-1,3%	0,2%	-0,2%	0,8%
2014	0,7%	-0,8%	2,3%	-0,7%	0,7%	0,0%	-1,6%	0,6%	0,3%	1,0%	0,3%	-0,1%	3,5%
2015	8,4%	3,7%	4,6%	0,0%	0,8%	0,5%	2,4%	0,3%	2,2%	2,0%	0,2%	0,2%	5,4%
2016	1,7%	2,2%	-0,2%	0,0%	2,1%	0,4%	-0,3%	0,1%	-0,9%	0,0%	0,7%	-0,3%	0,9%
2017	7,2%	-0,3%	6,1%	1,5%	0,4%	-0,1%	-0,6%	1,8%	3,6%	0,0%	0,8%	-0,1%	2,8%
2018 (11M)	11,1%	2,5%	8,1%	0,4%	1,5%	0,0%	1,0%	2,2%	3,4%	1,5%	1,0%	0,1%	3,3%

Σημειώνεται, πάντως, ότι από το 2014 και μετά, όπου οι εξαγωγές ανακάμπτουν με σχετικά ταχείς ρυθμούς, τα βιομηχανικά κατά πρώτη ύλη αυξάνονται με σχετικά υψηλότερους ρυθμούς από τις υπόλοιπες κατηγορίες βιομηχανικών εξαγωγών, καθώς επίσης και από τις εξαγωγές σε τρόφιμα. Πιο συγκεκριμένα, στο Διάγραμμα Δ13, παρουσιάζεται η συμβολή των διαφόρων κλάδων στις μεταβολές των εξαγωγών χωρίς καύσιμα και πλοία. Ειδικότερα για την περίοδο 2014-2018, παρατηρείται ότι στην ανάκαμψη των εξαγωγών κατά 29% περίπου, τα βιομηχανικά προϊόντα συνεισέφεραν τις 21 π.μ. περίπου, ενώ τα τρόφιμα-ποτά/καπνός-λάδι και οι πρώτες ύλες το υπόλοιπο. Αλλά και μεταξύ των βιομηχανικών προϊόντων, στη συμβολή των βιομηχανικών προϊόντων κατά 21 π.μ. στην ανάκαμψη των εξαγωγών του 2014-2018, ο κλάδος με υψηλότερη συμμετοχή από τους άλλους, είναι ο κλάδος των

βιομηχανικών κατά πρώτη ύλη (8,6 π.μ.), με τους υπόλοιπους κλάδους να ακολουθούν (5 π.μ. για τα χημικά, 4,5 π.μ. για τα μηχανήματα και εξοπλισμός μεταφορών και 3 π.μ. για τα διάφορα βιομηχανικά είδη). Τα στοιχεία αυτά είναι ενδεικτικά της σημασίας που έχουν πλέον τα βιομηχανικά προϊόντα στις μεταβολές των εξαγωγών και γιατί η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας πρέπει να διαφυλάσσεται ως κόρη οφθαλμού.

Οι εξαγωγικές επιδόσεις της οικονομίας έχουν μεγαλύτερη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη όσο μικρότερο είναι το εισαγωγικό περιεχόμενο των εξαγωγών. Το 2008, πριν την κρίση, οι εξαγωγές ανέρχονταν σε €16,5 δισ., με τις εισαγωγές σε €48,5 δισ. Μέχρι το 2013 οι εισαγωγές είχαν μειωθεί κατά €20 δισ. σε €28,5 δισ. ενώ οι εξαγωγές είχαν παραμείνει αμετάβλητες στα €16,5 δισ. Αν

Δ14: Συμβολή κατηγοριών προϊόντων (με βάση τη χρήση) στη μεταβολή των συνολικών εισαγωγών, τρέχουσες τιμές (Eurostat, Νοε. 2018)

* Ιαν – Νοε 2018.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Σύνολο (% μεταβολή)	-1,4%	7,2%	8,0%	9,1%	2,9%	13,8%	13,8%	7,9%	18,1%	-1,9%
Βιομηχανικά προϊόντα	-0,1%	0,8%	0,7%	3,3%	0,3%	4,2%	4,6%	0,0%	-7,2%	0,3%
Μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά	0,6%	2,1%	1,3%	1,5%	1,3%	1,1%	2,0%	1,1%	-0,3%	-0,8%
Διαρκή καταναλωτικά αγαθά	0,7%	0,1%	0,9%	1,1%	0,7%	1,1%	1,8%	0,6%	-1,5%	-1,5%
Μεταφορικός εξοπλισμός	-2,1%	5,5%	3,8%	0,1%	-3,5%	1,4%	2,5%	-1,0%	1,3%	-4,8%
Κεφαλαιουχικά αγαθά	-2,2%	-0,9%	0,8%	1,5%	-1,1%	1,7%	2,6%	0,7%	-2,9%	-2,2%
Καύσιμα	1,8%	-1,3%	1,2%	0,8%	5,6%	3,8%	0,4%	6,4%	-7,6%	6,5%
Λοιπά	0,0%	0,9%	-0,7%	0,7%	-0,3%	0,4%	-0,1%	0,0%	0,2%	0,8%

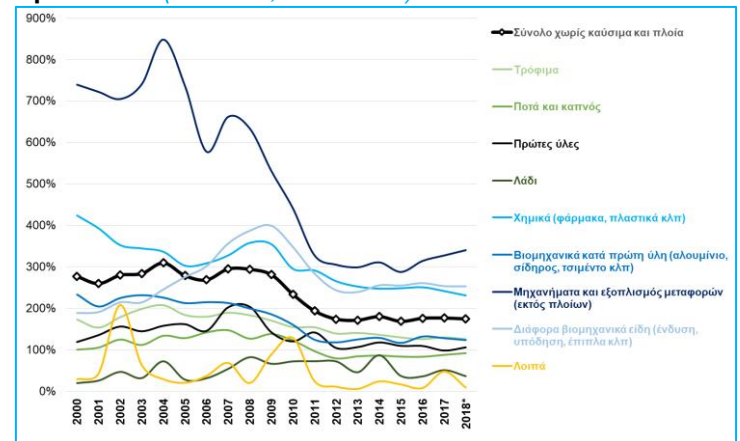
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
Σύνολο (% μεταβολή)	-6,2%	1,3%	-5,1%	2,8%	-9,8%	1,4%	13,8%	10,9%
Βιομηχανικά προϊόντα	0,3%	-2,5%	0,3%	0,5%	0,2%	1,3%	2,7%	3,0%
Μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά	-1,1%	-1,5%	-0,3%	0,1%	-0,2%	0,6%	1,2%	-0,1%
Διαρκή καταναλωτικά αγαθά	-1,7%	-1,3%	-0,1%	0,8%	0,0%	0,8%	0,3%	0,6%
Μεταφορικός εξοπλισμός	-6,1%	0,2%	-1,6%	2,1%	-0,3%	1,6%	2,7%	-3,3%
Κεφαλαιουχικά αγαθά	-1,4%	-0,6%	-1,3%	0,8%	0,8%	0,7%	0,7%	2,4%
Καύσιμα	4,8%	7,1%	-2,1%	-2,0%	-10,2%	-3,6%	5,6%	8,3%
Λοιπά	-1,0%	-0,2%	-0,1%	0,4%	0,0%	0,0%	0,6%	-0,1%

υποθέσουμε ότι το εισαγωγικό περιεχόμενο των εξαγωγών παρέμεινε το ίδιο στην διάρκεια της περιόδου, τότε τα €20 δισ. της μείωσης των εισαγωγών αντανακλούν την πτώση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού κατά τη διάρκεια της πτώσης του ΑΕΠ κατά -25%, και αφορούν κυρίως σε καταναλωτικά προϊόντα. Αυτό είναι εμφανές στο Διάγραμμα Δ14, όπου αποτυπώνεται η συμβολή κατηγοριών προϊόντων (με βάση τη χρήση) στη μεταβολή των συνολικών εισαγωγών. Στο διάγραμμα αυτό (και στον Πίνακα που έχει τα στοιχεία) παρατηρείται ότι στη μείωση των εισαγωγών κατά -30% μεταξύ 2008 και 2013, οι εισαγωγές διαρκών/μη διαρκών καταναλωτικών αγαθών και μεταφορικού εξοπλισμού (κυρίως εισαγόμενα αυτοκίνητα) συνεισφέρουν -21 π.μ. Από το 2014, όταν αρχίζει η ανάκαμψη των εξαγωγών, και μέχρι το 2018, οι εξαγωγές αυξάνουν κατά +€5,5 δισ. (από €16,5 δισ. σε €22 δισ.) και οι εισαγωγές κατά +€9,5 δισ. (από €28,5 δισ. σε €38 δισ.), με τον λόγο εισαγωγών προς εξαγωγές το 2018 να διατηρείται σταθερός στα επίπεδα του 2013 (περίπου 175%, Δ15 και Δ16). Συνεπώς, η αύξηση των εισαγωγών δεν μπορεί να θεωρείται υπερβολική, μιας και συμβαδίζει με την αύξηση των εξαγωγών. Από την άλλη πλευρά, το

εισαγωγικό περιεχόμενο των εξαγωγών παραμένει σε εύθραυστη ισορροπία λόγω ανεπάρκειας των επενδύσεων υποκατάστασης των εισαγωγών.

Δ15: Λόγος εισαγωγών προς εξαγωγές κατά κατηγορία προϊόντων (Eurostat, Νοε. 2018)

* Ιαν – Νοε 2018.

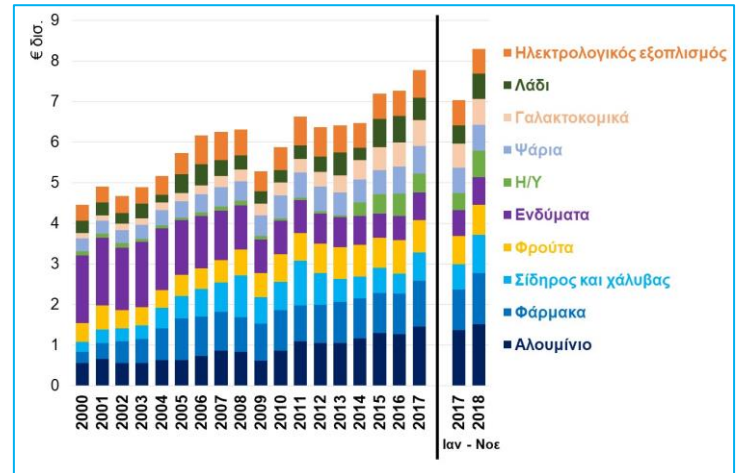
Δ16: Λόγος εισαγωγών προς εξαγωγές κατά κατηγορία προϊόντων (Eurostat, Νοε. 2018)

	Σύνολο χωρίς καύσιμα και πλοία	Τρόφιμα	Ποτά και καπνός	Πρώτες ύλες	Λάδι	Χημικά (φάρμακα, πλαστικά κλπ)	Βιομηχανικά κατά πρώτη ύλη (αλουμίνιο, σίδηρος, τσιμέντο κλπ)	Μηχανήματα και εξοπλισμός μεταφορών (εκτός πλοίων)	Διάφορα βιομηχανικά είδη (ένδυση, υπόδηση, έπιπλα κλπ)	Λοιπά
2000	277%	173%	101%	119%	20%	424%	233%	739%	189%	29%
2001	260%	154%	106%	136%	26%	393%	205%	722%	191%	44%
2002	280%	179%	125%	156%	47%	353%	225%	705%	215%	208%
2003	284%	199%	112%	145%	32%	345%	232%	741%	215%	63%
2004	310%	208%	134%	158%	73%	337%	226%	848%	246%	29%
2005	279%	184%	128%	162%	28%	303%	213%	736%	276%	21%
2006	269%	180%	142%	146%	32%	309%	215%	578%	302%	37%
2007	295%	190%	148%	203%	54%	328%	213%	662%	357%	69%
2008	294%	184%	127%	204%	83%	358%	200%	634%	387%	20%
2009	281%	171%	138%	142%	67%	355%	186%	531%	399%	89%
2010	234%	155%	123%	121%	72%	295%	161%	441%	348%	129%
2011	194%	155%	97%	142%	73%	292%	125%	328%	284%	25%
2012	174%	140%	80%	105%	72%	266%	118%	305%	244%	11%
2013	172%	141%	85%	107%	46%	253%	125%	299%	240%	6%
2014	180%	136%	86%	118%	87%	248%	129%	311%	256%	24%
2015	169%	130%	84%	110%	37%	249%	117%	288%	255%	17%
2016	176%	126%	84%	109%	36%	251%	132%	315%	261%	8%
2017	177%	130%	88%	99%	51%	242%	128%	328%	254%	48%
2018 (11Μ)	175%	126%	92%	106%	37%	231%	124%	341%	253%	9%

Στο διάγραμμα Δ17, εμφανίζονται οι 10 μεγαλύτερες εξαγωγές της χώρας (χωρίς καύσιμα και πλοία), που συνεισφέρουν το 40% περίπου του συνόλου των εξαγωγών, με το αλουμίνιο να συνεισφέρει περίπου €1,5 δισ., τα φάρμακα €1,3 δισ. και ο σίδηρος/χάλυβας €1δισ. Στα τρόφιμα, τα φρούτα συνεισφέρουν περίπου €800 εκατ., ενώ τα ψάρια, τα γαλακτοκομικά και το λάδι από €650 εκατ. περίπου το καθένα, και παρόμοια, επίσης, είναι τα ατομικά μεγέθη για ενδύματα, Η/Υ και ηλεκτρολογικό εξοπλισμό. Σημειώνεται ότι σε σχέση με το 2000, οι εξαγωγές αλουμινίου έχουν τριπλασιασθεί, με τα μεγέθη να αυξάνουν σημαντικά την περίοδο προ κρίσης, να διατρέχουν μια περίοδο στασιμότητας μέχρι το 2014 και μετά να εισέρχονται και πάλι σε αυξητική τροχιά. Οι εξαγωγές σιδήρου/χάλυβα αυξάνονται ταχύτατα μέχρι το 2008 (σε €1 δισ.) λόγω της μεγάλης αύξησης της κατασκευαστικής δραστηριότητας διεθνώς, ενώ έκτοτε μειώνονται στα επίπεδα των €600 έως €700 εκατ., με εξαίρεση το 2018 όπου ανεβαίνουν στα €900 εκατ. περίπου. Προφανώς, όπως και στο αλουμίνιο, έτσι και στο σίδηρο/χάλυβα, οι δασμολογικοί περιορισμοί Τραμπ στις κινέζικες εξαγωγές έχουν, ενδεχομένως, ωφελήσει τις ελληνικές εξαγωγές μετάλλων. Οι εξαγωγές φαρμάκων αυξήθηκαν ταχύτατα μέχρι την κρίση, ενώ έκτοτε καταγράφεται σχετική στασιμότητα με την αυξητική τους τάση να επιστρέφει από το 2017. Στα αγροτικά προϊόντα, τα φρούτα κυμαίνονται στα €700-€800 εκατ. και τα ψάρια στα €600 εκατ., χωρίς διακριτές αυξητικές τάσεις σε καμία από τις δύο κατηγορίες. Οι εξαγωγές ενδυμάτων, από €1,6 δισ. το 2000, έχουν μειωθεί κατακόρυφα σε €700 εκατ. σήμερα, καθώς είναι ο κλάδος που πλήττεται περισσότερο από την παρουσία της Κίνας στο διεθνές εμπόριο. Οι εξαγωγές Η/Υ έχουν δεκαπλασιασθεί από το 2014 και μετά, καθώς ένα μεγάλο μέρος των εξαγωγών της Κίνας στην Ευρώπη διέρχεται μέσω του λιμανιού του Πειραιά. Τέλος, οι εξαγωγές ηλεκτρολογικού εξοπλισμού (€600-€700 εκατ.) δεν καταγράφουν αξιοσημείωτες διακυμάνσεις.

Δ17: Τα 10 προϊόντα με τις μεγαλύτερες εξαγωγές το 11μηνο του 2018
(Eurostat, Νοε. 2018)

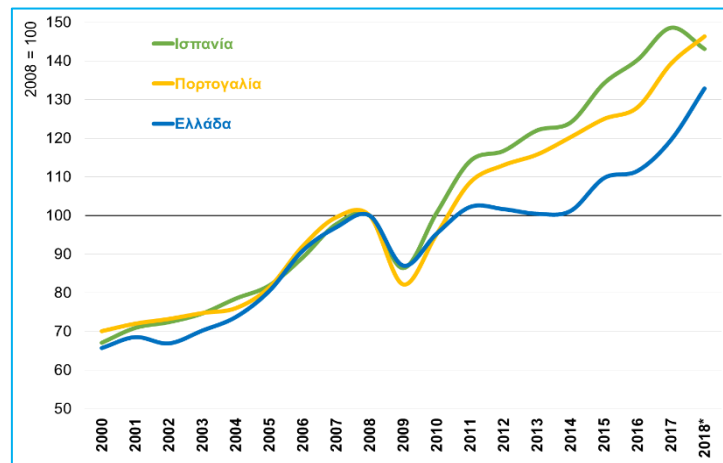

Η αύξηση των εισαγωγών δεν μπορεί να θεωρείται υπερβολική, μιας και συμβαδίζει με την αύξηση των εξαγωγών. Εάν θεωρήσουμε δε, ότι ένα τμήμα των εισαγωγών καλύπτει την αύξηση της κατανάλωσης με το ΑΕΠ να αυξάνει κατά +3,6 π.μ. (2014-2018), προφανώς το εισαγωγικό περιεχόμενο των εξαγωγών έχει μειωθεί κατά τι, ή, διαφορετικά, ότι έχει ξεκινήσει κάποια σταδιακή, αν και περιορισμένη σε έκταση, διαδικασία υποκατάστασης εισαγωγών.

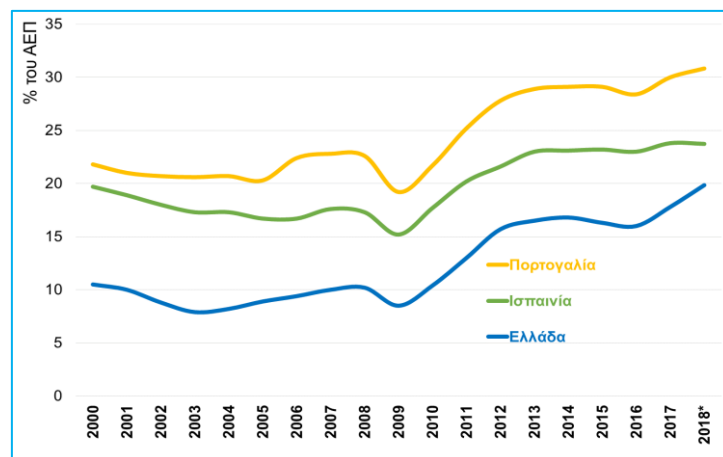
Τέλος, η σύγκριση με τις άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου όσον αφορά στις εξαγωγικές τους επιδόσεις παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον. Στα Διάγρ. Δ18 και Δ19 και στον πίνακα Δ20 εμφανίζονται οι εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, σε απόλυτα μεγέθη και ως ποσοστό του ΑΕΠ, για την περίοδο 2000-2018. Μετά την ύφεση του 2009 και την ανάκαμψη που επακολούθησε την επόμενη χρονιά, η Ελλάδα μπαίνει σε περίοδο προσαρμογής (ύφεση, αβεβαιότητα, υποχρηματοδότηση, κλπ.) και, έτσι, οι εξαγωγές της παραμένουν σχεδόν στάσιμες. Οι εξαγωγές των δύο άλλων χωρών αυξάνουν με ταχύτερους ρυθμούς μέχρι το 2014, καθώς οι τρεις χώρες υφίστανται σε διαφορετικό βαθμό την επίπτωση της κρίσης και της ύφεσης που ασκούν, όμως, μικρότερες αρνητικές επιδράσεις στην Ισπανία και την Πορτογαλία απ' ότι στην Ελλάδα. Αυτό, όμως, υποκρύπτει διαφορετικές τάσεις στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας είναι μεγαλύτερη στην Ελλάδα μέχρι το 2015 απ' ό,τι στις άλλες δύο χώρες. Αλλά η δεινή κατάσταση της οικονομίας δεν αφήνει περιθώρια ανάκαμψης των εξαγωγών. Οι ελληνικές εξαγωγές, όμως, από το 2014 και μετά, αυξάνονται με αρκετά υψηλότερους ρυθμούς και καλύπτουν τις καθυστερήσεις των προηγούμενων χρόνων. Συγκεκριμένα, οι εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία από το 2014 μέχρι το 2018 έχουν αυξηθεί κατά

Δ18: Εξαγωγές αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία, 2008 = 100, τρέχουσες τιμές (Eurostat, Νοε. 2018)

* Εκτίμηση με βάση το 11μηνο 2018.

Δ19: Σύνολο εξαγωγών αγαθών ως % του ΑΕΠ (Eurostat, Νοε. 2018)

* Ιαν – Σεπ 2018

Δ20: Εξαγωγές αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία, αξία και δείκτης 2008 = 100 σε τρέχουσες τιμές και % του ΑΕΠ (Eurostat, Νοε. 2018)

Χρόνος	Αξία σε € εκατ.			Δείκτης 2008 = 100, τρέχουσες τιμές			% του ΑΕΠ		
	Ισπανία	Πορτογαλία	Ελλάδα	Ισπανία	Πορτογαλία	Ελλάδα	Ισπανία	Πορτογαλία	Ελλάδα
2000	118.448,5	25.638,5	10.869,9	67,1	70,1	65,7	17,3	22,6	10,2
2001	125.243,1	26.350,2	11.337,3	70,9	72,0	68,6	15,2	19,2	8,5
2002	127.853,1	26.790,2	11.065,6	72,4	73,3	66,9	17,7	21,7	10,4
2003	131.799,8	27.352,3	11.614,4	74,7	74,8	70,2	20,2	25,2	13,0
2004	138.617,6	27.810,8	12.193,3	78,5	76,0	73,7	21,6	27,8	15,7
2005	144.592,4	29.773,7	13.306,7	81,9	81,4	80,5	23,0	28,9	16,5
2006	157.372,1	33.675,6	15.033,3	89,1	92,1	90,9	23,1	29,1	16,8
2007	172.591,3	36.411,8	16.031,8	97,8	99,6	97,0	23,2	29,1	16,3
2008	176.529,1	36.573,4	16.535,7	100,0	100,0	100,0	23,0	28,4	16,0
2009	152.555,5	30.064,0	14.398,5	86,4	82,2	87,1	23,8	30,0	17,8
2010	177.797,6	34.820,8	15.761,4	100,7	95,2	95,3	23,7	30,8	19,9
2011	201.422,3	39.709,2	16.905,4	114,1	108,6	102,2	17,3	22,6	10,2
2012	206.078,3	41.344,9	16.811,7	116,7	113,0	101,7	15,2	19,2	8,5
2013	215.449,7	42.350,5	16.614,3	122,0	115,8	100,5	17,7	21,7	10,4
2014	219.025,9	43.993,4	16.734,4	124,1	120,3	101,2	20,2	25,2	13,0
2015	236.947,4	45.720,2	18.142,0	134,2	125,0	109,7	21,6	27,8	15,7
2016	247.637,4	46.818,3	18.447,0	140,3	128,0	111,6	23,0	28,9	16,5
2017	262.323,6	50.950,6	19.770,2	148,6	139,3	119,6	23,1	29,1	16,8
2018*	252.653,7	53.529,8	21.973,7	143,1	146,4	132,9	23,2	29,1	16,3

* Αξία και Δείκτης: εκτίμηση με βάση το 11μηνο, % του ΑΕΠ: στοιχεία Ιαν – Σεπ 2018

31% στην Ελλάδα, ενώ στην Πορτογαλία και την Ισπανία μόνο κατά 22% και 15% αντιστοίχως. Συνολικά, βεβαίως, οι εξαγωγές και στις τρεις χώρες βρίσκονται σήμερα (2018), ως ποσοστό του ΑΕΠ, στα ίδια επίπεδα που βρισκόντουσαν προ κρίσης (2008). Οι εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία το 2018 υπολογίζονται σε 16%, 29% και 23%, στην Ελλάδα, Πορτογαλία και Ισπανία αντιστοίχως, όσο ήταν *grasso modo* πριν την κρίση (2008). Επίσης, επισημαίνεται ότι και στις τρεις χώρες, σημειώθηκε η ίδια περίπου αύξηση στις εξαγωγές από το 2000 έως το 2008, όταν και οι τρεις χώρες αύξησαν τη συμμετοχή των εξαγωγών στο ΑΕΠ κατά 6 π.μ. του ΑΕΠ περίπου, και έκτοτε σημειώθηκε στασιμότητα, με τη δεκαετία 2008-2018 να είναι μια χαμένη δεκαετία, όσον αφορά την απόκτηση μεγαλύτερης εξωστρέφειας. Δεν φαίνεται, λοιπόν, σε καμία από τις τρεις χώρες, να ακολουθούνται αποτελεσματικές πολιτικές μεταφοράς πόρων από τους παραδοσιακούς διεθνώς μη εμπορεύσιμους κλάδους στους δυναμικούς διεθνώς εμπορεύσιμους κλάδους της οικονομίας. Η αξιολόγηση αυτή ενισχύεται από τα μεγέθη των εισαγωγών όπου, ως ποσοστό του ΑΕΠ, καταγράφεται και στις τρεις χώρες αύξηση κατά 1 π.μ. του ΑΕΠ στις εισαγωγές μεταξύ 2000 και 2018.

Από την ανωτέρω ανάλυση προκύπτει ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο να αυξηθούν οι εξαγωγικές επιδόσεις μιας οικονομίας, όπως της Ελλάδας, τουλάχιστον με την παρουσία της Κίνας και των άλλων αναδυόμενων δυναμικών εξαγωγικών χωρών στη διεθνή εμπορική σκηνή. Και η Κίνα εξελίσσεται σε εμπορικό γίγαντα όχι μόνο στα προϊόντα έντασης εργασίας, αλλά όλο και περισσότερο, στα προϊόντα έντασης τεχνολογίας, και ιδίως στις νέες τεχνολογίες της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης. Η Κίνα είναι ήδη στα απώτερα χαρακώματα της επιστημονικής γνώσης και τεχνολογικών εφαρμογών, και διαπρέπει. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι αυτό που έχει σημασία για την ανταγωνιστικότητα είναι η μεταβολή των σχετικών αμοιβών του πληθυσμού σε σχέση με τη μεταβολή της σχετικής παραγωγικότητας, η μεταβολή δηλαδή του σχετικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Και η παραγωγικότητα δεν αυξάνει παρά μόνο με επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες. Και οι αμοιβές των

εργαζομένων δεν αυξάνουν προκαταβολικά. Πρώτα πρέπει να γίνουν οι επενδύσεις για να αυξηθεί η παραγωγικότητα. Και οι επενδύσεις δεν θα γίνουν εάν δεν αυξηθεί η κερδοφορία.

Η Κίνα είναι ήδη στα απώτερα χαρακώματα της επιστημονικής γνώσης και τεχνολογικών εφαρμογών, και διαπρέπει. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι αυτό που έχει σημασία για την ανταγωνιστικότητα είναι η μεταβολή των σχετικών αμοιβών του πληθυσμού σε σχέση με τη μεταβολή της σχετικής παραγωγικότητας, η μεταβολή δηλαδή του σχετικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Και η παραγωγικότητα δεν αυξάνει παρά μόνο με επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες. Και οι αμοιβές των εργαζομένων δεν αυξάνουν προκαταβολικά. Πρώτα πρέπει να γίνουν οι επενδύσεις για να αυξηθεί η παραγωγικότητα. Και οι επενδύσεις δεν θα γίνουν εάν δεν αυξηθεί η κερδοφορία.

Οικονομικές εξελίξεις

Ισοζύγιο πληρωμών: Οι εξαγωγές αγαθών πλην καυσίμων και πλοίων συνέχισαν να κινούνται ανοδικά τον Νοέμβριο του 2018, παρουσιάζοντας αύξηση +12,1%, ενώ οι αντίστοιχες εισαγωγές αυξήθηκαν κατά +3,6%. Η ταχύτερη αύξηση των εξαγωγών συνέβαλλε στο περιορισμό του ισοζυγίου αγαθών πλην καυσίμων και πλοίων, ωστόσο το συνολικό εμπορικό έλλειμμα διογκώθηκε κατά €235 εκατ., λόγω της μεγάλης αύξησης εισαγωγών καυσίμων (+80,2%). Την ίδια ώρα, οι εισπράξεις από υπηρεσίες αυξήθηκαν κατά +20,6%, κυρίως λόγω της απόδοσης του τουρισμού (+42,5% οι εισπράξεις και +6,2% οι αφίξεις) και της καλής πορείας των εισπράξεων από μεταφορές (+19,9%), ενώ οι εισπράξεις από λοιπές υπηρεσίες μειώθηκαν κατά +9,1%.

Συνολικά, κατά το διάστημα Ιαν – Νοε 2018, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και κεφαλαίων εμφάνισε έλλειμμα -€3,4 δισ., έναντι ελλείμματος -€1,2 δισ. το αντίστοιχο διάστημα το 2017, κυρίως λόγω της διόγκωσης του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών κατά €2,5 δισ., παρά τη σημαντική ενίσχυση των εξαγωγών χωρίς καύσιμα και πλοία (+11,9%), καθώς επιταχύνθηκαν και οι εισαγωγές. Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, σε σταθερές τιμές, οι συνολικές εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 8,3% (οι εξαγωγές αγαθών χωρίς

καύσιμα αυξήθηκαν κατά 11,3%) και οι συνολικές εισαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 7,8% (οι εισαγωγές αγαθών χωρίς καύσιμα αυξήθηκαν κατά 9,8%).

Τέλος, το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών αυξήθηκε κατά +€1,3 δισ., με τις αφίξεις και τις τουριστικές εισπράξεις να αυξάνονται κατά +10,6% και +9,7% αντίστοιχα (**Δ21**).

Μεταποίηση: Ανοδικά συνέχισε να κινείται ο κύκλος εργασιών στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών τον Νοέμβριο του 2018 (+5,6%, επιπλέον αύξησης +6,1% τον Νοέμβριο του 2017) για 11^ο συνεχόμενο μήνα. Η αύξηση προήλθε κυρίως από την εξωτερική αγορά (+12,2%), ενώ και στην εσωτερική αγορά οι πωλήσεις κινήθηκαν θετικά (+1%, Διάγραμμα 2^{ης} σελίδας). Σημειώνεται ότι η παραγωγή στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών παρουσίασε σημαντική ανάκαμψη τον Νοέμβριο του 2018 (+6%, έναντι +0,3% τον Νοέμβριο του 2017), έπειτα από οριακή κάμψη τον Οκτώβριο του ίδιου έτους (-0,5%) και παρά την υποχώρηση των επιχειρηματικών προσδοκιών στη βιομηχανία στην Ελλάδα και γενικότερα στην Ευρώπη το τελευταίο τρίμηνο του έτους. Πάντως, η τάση που διαμορφώνεται στη βιομηχανική παραγωγή και στις βιομηχανικές πωλήσεις είναι μεν θετική, αλλά ο ρυθμός απόδοσης παρουσιάζει επιβράδυνση από τις αρχές του 2018.

	(€ εκατ.)		%Δ	Νοέμβριος		%Δ
	2017	2018		2017	2018	
Ισοζύγιο αγαθών	-18.199,2	-20.666,0	13,6%	-1.456,1	-1.691,9	16,2%
Εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία	18.299,2	20.470,6	11,9%	1.772,9	1.986,5	12,1%
Εξαγωγές καυσίμων	7.087,2	9.308,4	31,3%	749,8	985,9	31,5%
Εισαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία	33.147,2	36.364,7	9,7%	3.264,4	3.383,4	3,6%
Εισαγωγές καυσίμων	10.421,4	14.024,9	34,6%	710,5	1.280,6	80,2%
Εισαγωγές πλοίων	111,0	185,1	66,8%	16,6	3,7	-77,6%
Εισπράξεις από υπηρεσίες	31.822,6	35.095,5	10,3%	1.812,8	2.186,1	20,6%
Τουρισμός	14.440,2	15.846,8	9,7%	228,7	325,8	42,5%
Μεταφορές	13.258,9	15.210,2	14,7%	1.223,1	1.466,6	19,9%
Άλλες υπηρεσίες	4.123,4	4.038,5	-2,1%	361,0	393,7	9,1%
Εισροές από ΕΕ	1.354,8	1.514,5	11,8%	109,8	260,1	136,8%
Τρέχουσες	834,1	959,2	15,0%	24,3	29,5	21,3%
Κεφαλαιακές	520,6	555,3	6,7%	85,6	230,6	169,5%
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών*	-1.241,5	-3.374,3	171,8%	-1.042,1	-1.134,5	8,9%

Δ21: Βασικά μεγέθη ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (Τράπεζα της Ελλάδος, Νοε. 2018)

* Περιλαμβάνονται οι κεφαλαιακές μεταβιβάσεις

Την ίδια ώρα, ο Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών (PMI) στη μεταποίηση παρέμεινε σε θετικό έδαφος τον Δεκέμβριο του 2018 (πάνω από το όριο των 50 μονάδων) για 19ο συνεχή μήνα, με τους ρυθμούς αύξησης της παραγωγής και των νέων παραγγελιών, κυρίως για εξαγωγές, να επιταχύνονται.

Συνολικά, κατά το διάστημα Ιαν – Νοε 2018, ο κύκλος εργασιών στους περισσότερους κλάδους της μεταποίησης καταγράφει θετικές μεταβολές, ιδίως στον καπνό (+15,3%), τα βασικά μέταλλα (+14,9%), τα φάρμακα (+12,2%), τα ηλεκτρονικά προϊόντα και Η/Υ (+15,9%), τα έπιπλα (+14,9%) και τον κλάδο παραγωγής χαρτιού και προϊόντων από χαρτί (+8,5%) ενώ στον κλάδο τροφίμων εμφανίζεται οριακή αύξηση (+0,2%). Κατά το ίδιο διάστημα, ο γενικός δείκτης κύκλου εργασιών στη βιομηχανία (περιλαμβανομένων των ορυχείων και του κλάδου διύλισης πετρελαίου) σημείωσε άνοδο κατά +12,1%, με τον κλάδο των πετρελαιοειδών (+24,3%) να συμβάλει κατά το μεγαλύτερο μέρος σε αυτή την αύξηση (Δ22).

Αγορά εργασίας: Σύμφωνα με τα στοιχεία του συστήματος ΕΡΓΑΝΗ για το 12μηνο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2018 η καθαρή δημιουργία θέσεων εργασίας ανήλθε σε 141.003, οριακά χαμηλότερη της περυσινής εξαιρετικής επίδοσης των 143.545 θέσεων εργασίας. Συνεπώς, το 2018 κλείνει χωρίς να καταφέρει να διατηρήσει ως το τέλος την πρωτιά ως προς τις άλλες χρονικές από το 2001 που υπάρχουν στοιχεία, αλλά φυσικά η επίδοση της χρονιάς παραμένει πολύ καλή. Ο Δεκέμβριος με τη σειρά του, με 5.970 καθαρές νέες θέσεις εργασίας υπολείπεται των επιδόσεων του Δεκεμβρίου του 2017 (15.315), 2016 (11.132), 2015 (7.826) και 2013 (19.999). Η διαφορά των επιδόσεων από τις αρχές του έτους στην καθαρή δημιουργία θέσεων εργασίας σε σύγκριση με το 2017 είχε κορυφωθεί στις αρχές το καλοκαιριού, πλησιάζοντας ακόμα και τις 50.000 παραπάνω καθαρές θέσεις τον Μάιο, για να υποχωρήσει σε μια οριακή διαφορά τον Οκτώβριο πριν ανακάμψει, προσωρινά, το Νοέμβριο. Η εξέλιξη αυτή καταγράφεται παρά την αύξηση των εποχικών

	Νοέμβριος		Ιαν – Νοε	
	2017	2018	2017	2018
Γενικός δείκτης	13,2%	7,0%	13,4%	12,1%
Ορυχεία	13,7%	4,6%	20,4%	4,2%
Μεταποίηση	13,2%	7,1%	13,3%	12,2%
Πετρελαιοειδή	25,7%	9,4%	26,6%	24,3%
Μεταποίηση χωρίς πετρελαιοειδή	6,1%	5,6%	6,3%	4,8%
Τρόφιμα	-0,6%	0,8%	0,6%	0,2%
Ποτά	-0,8%	3,5%	0,6%	4,3%
Καπνός	-8,0%	62,2%	-8,6%	15,3%
Κλωστοϋφαντουργικές ύλες	9,5%	5,1%	7,2%	-1,2%
Είδη ένδυσης	7,7%	-3,0%	-2,9%	0,5%
Δέρματα - είδη υπόδησης	-23,1%	-2,7%	-8,2%	-5,7%
Ξύλο και φελλός	2,8%	13,5%	5,4%	6,1%
Χαρτί και προϊόντα από χαρτί	8,7%	2,2%	4,2%	8,5%
Εκτυπώσεις	-10,7%	9,6%	-12,7%	-1,1%
Χημικά προϊόντα	7,6%	14,6%	4,2%	6,8%
Φάρμακα	11,3%	17,8%	9,8%	12,2%
Πλαστικά	1,5%	2,9%	3,5%	-0,2%
Μη μεταλλικά ορυκτά	3,2%	-0,7%	4,2%	-0,1%
Βασικά μέταλλα	28,2%	5,4%	28,5%	14,9%
Μεταλλικά προϊόντα	-14,5%	16,4%	3,8%	2,9%
Ηλεκτρονικοί υπολογιστές	11,6%	28,9%	10,1%	15,9%
Ηλεκτρολογικός εξοπλισμός	15,9%	-5,8%	12,1%	-5,0%
Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού	18,5%	-5,4%	3,3%	-0,2%
Μηχανοκίνητα οχήματα	-16,2%	-4,2%	36,2%	-11,4%
Λοιπός εξοπλισμός μεταφορών	-14,7%	-11,8%	-28,2%	-10,2%
Έπιπλα	-8,6%	10,5%	-2,6%	14,9%
Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	4,1%	1,4%	6,5%	-0,5%
Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων	-0,3%	-13,2%	13,6%	-7,7%

Δ22: Μεταβολή κύκλου εργασιών στη βιομηχανία (ΕΛΣΤΑΤ, Νοε. 2018)

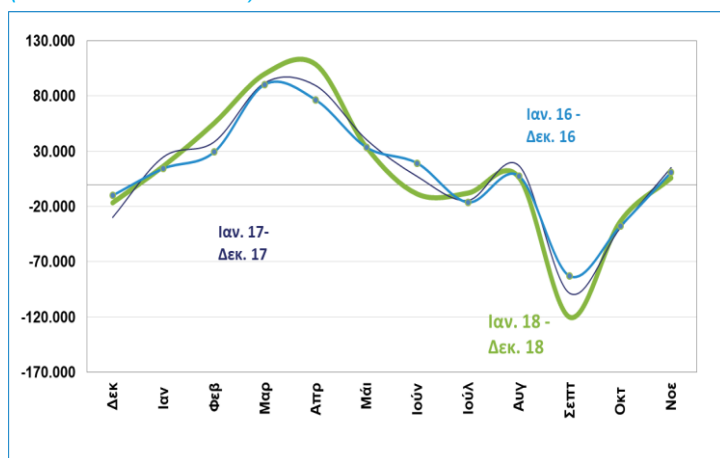
προσλήψεων την περίοδο Αυγούστου-Νοεμβρίου στην εκπαίδευση (84.951 το 2017 και 90.985 το 2018) και αποτυπώνεται στην διαμόρφωση των καθαρών προσλήψεων το Δεκέμβριο κάτω του επιπέδου του 2017 και 2016 (Δ23). Συνολικά, ενώ οι προσλήψεις πλήρους απασχόλησης το Δεκέμβριο του 2018 κινήθηκαν πάνω από τα επίπεδα του 2017 και 2016 (64.917 το 2016, 73.312 το 2017 και 80.976 το 2018) και οι προσλήψεις μερικής και εκ περιτροπής απασχόλησης κινήθηκαν και αυτές σε αυξημένα, αν και λιγότερο εντατικά αυξημένα, επίπεδα (90.219 το 2016, 98.752 το 2017 και 103.965 το 2018), οι αποχωρήσεις σημείωσαν αισθητή άνοδο (το ΕΡΓΑΝΗ δεν εξειδικεύει αν είναι αποχωρήσεις από θέσεις πλήρους ή μερικής & εκ περιτροπής απασχόλησης, 144.004 το 2016, 156.749 το 2017 και 178.971 το 2018), οδηγώντας στο προαναφερόμενο αποτέλεσμα.

Η διαμόρφωση του λόγου προσλήψεων μερικής και εκ περιτροπής απασχόλησης προς πλήρους απασχόλησης (56,2%) σε επίπεδα ελαφρά βελτιωμένα (χαμηλότερα) σε σύγκριση με το Δεκέμβριο 2017 (57,4%) και Δεκέμβριο 2016 (58,2%), αν και πάντα υψηλότερη πχ του Δεκεμβρίου 2013 (43,0%) ενδέχεται να σχετίζεται τόσο με την ολοκλήρωση της περιόδου μεγάλων αυξήσεων προσλήψεων στον τουρισμό στις αρχές του καλοκαιριού και τη στη συνέχεια εποχική διακοπή αυτών των επαγγελματικών συνεργασιών (όπως καταγράφουν και οι στη συνέχεια υψηλές αποχωρήσεις φέτος), αλλά ίσως και σε διαρθρωτικές μεταβολές που συνιστούν σε μια σταθεροποίηση της προτίμησης της αγοράς για αυτές τις θέσεις εργασίας, τις οποίες θα πρέπει να παρακολουθήσουμε τους επόμενους μήνες.

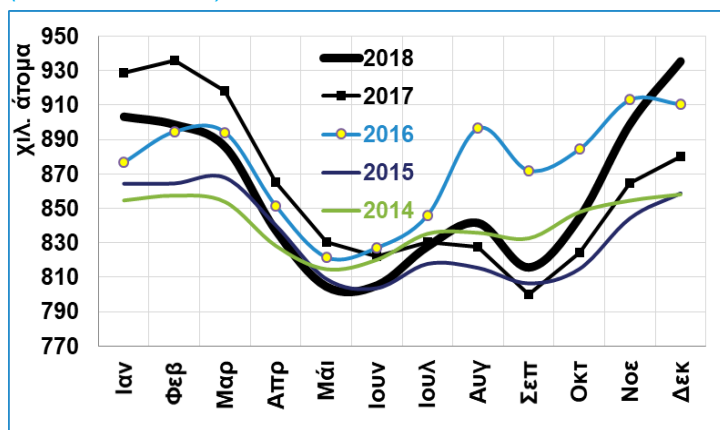
Ταυτόχρονα, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, τον Δεκέμβριο 2018 οι εγγεγραμμένοι άνεργοι ανήλθαν σε 1.116.816 (1.098.437 το Νοέμβριο 2018 και 1.070.662 το Δεκέμβριο 2017), μια εξέλιξη συμβατή με την εποχική κορύφωση των εγγραφών αυτών καθώς οι εποχικά εργαζόμενοι του καλοκαιριού εγγράφονται στα μητρώα ανέργων για το χειμώνα. Λόγω και των συνεχιζόμενων επιπτώσεων των αλλαγών που έχουν γίνει στο σχετικό πλαίσιο το 2016 για την ενθάρρυνση της αναζήτησης εργασίας, οι εγγεγραμμένοι που αναζητούν εργασία αυξήθηκαν σε 935.449 το

Δεκέμβριο 2018 (898.965 το Νοέμβριο 2018 και 879.881 το Δεκέμβριο 2017). Έτσι, οι εγγεγραμμένοι που αναζητούν εργασία από το Σεπτέμβριο και ύστερα και φέτος εμφανίζουν ιδιαίτερα έντονη αύξηση (Δ24), ενώ η εξέλιξη των εγγεγραμμένων που δεν αναζητούν εργασία κινείται στα επίπεδα των προηγούμενων ετών για την εποχή (Δ25), αν και δεν έχουν συγκρατηθεί στα σχετικά χαμηλά επίπεδα των αρχών του έτους.

Δ23: Καθαρή ροή απασχόλησης (ΕΡΓΑΝΗ Δεκ. 2018)

Δ24: Εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ, αναζητούντες εργασία (ΟΑΕΔ Δεκ. 2018)

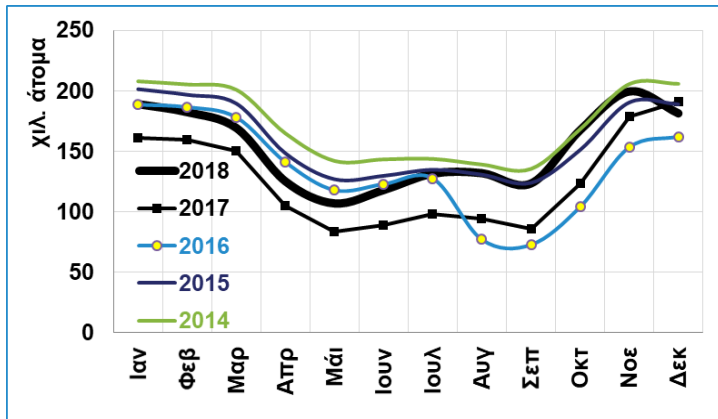
Η εποχική αύξηση των εγγεγραμμένων κάτω από 12 μήνες είναι μεγαλύτερη των περυσινών μεγεθών (Δ26). Αυτό μπορεί να είναι και αποτέλεσμα των περισσότερων εργαζομένων μερικής απασχόλησης του καλοκαιριού όμως, λόγω της μεγάλης αύξησης της απασχόλησης κατά την τουριστική περίοδο.

Η αύξηση των εγγεγραμμένων μακροχρόνια ανέργων (Δ27) είναι ποσοτικά μικρή σχετική με τις εποχικές μεταβολές των ανέργων κάτω του έτους.

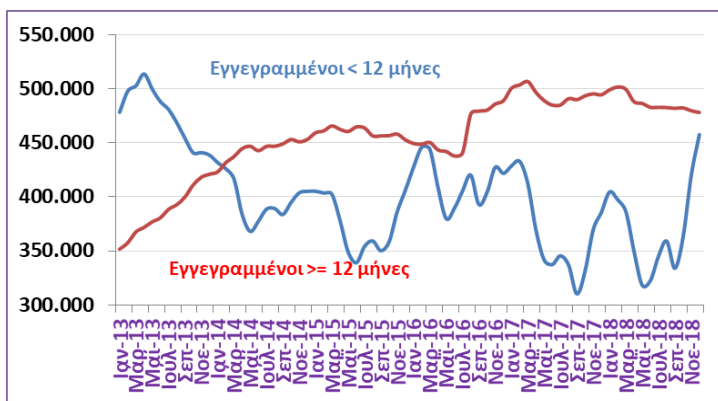
Η κάμψη των εγγεγραμμένων για λιγότερο από 12 μήνες, είτε δεν αναζητούν εργασία είτε, ειδικά, αναζητούν εργασία έχει αναστραφεί (Δ28), γεγονός που όπως αναφέρθηκε μπορεί να οφείλεται στο μεγάλο αριθμό εποχικών εργαζομένων του καλοκαιριού του 2018.

Η πορεία των επιδοτούμενων ανέργων τουριστικών επαγγελματιών (Δ29) συνηγορεί μερικά έστω σε αυτή την ερμηνεία.

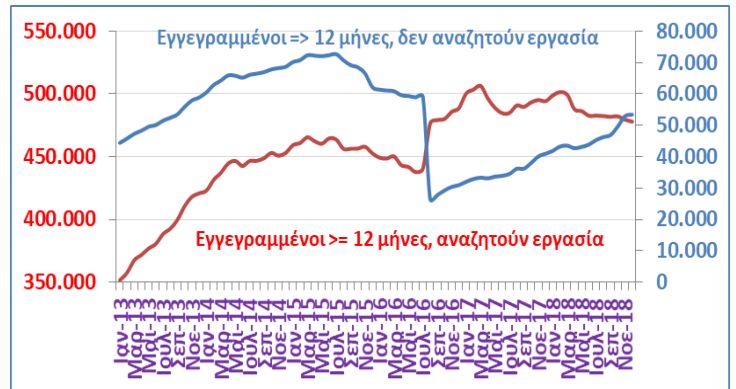
Δ25: Εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ, μη αναζητούντες εργασία (Πηγή ΟΑΕΔ Δεκ. 2018)

Δ26: Εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ (ΟΑΕΔ Δεκ. 2018)

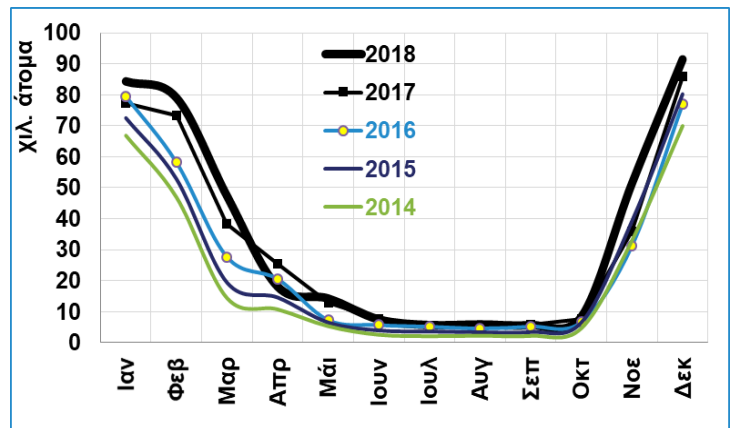
Δ27: Εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ >= 12 μήνες (ΟΑΕΔ Δεκ. 2018)

Δ28: Εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ, <=12 μήνες (ΟΑΕΔ Δεκ. 2018)

Δ29: Επιδοτούμενοι τουριστικών επαγγελματιών (ΟΑΕΔ Δεκ. 2018)

Εκτέλεση κρατικού προϋπολογισμού: Σύμφωνα με τα προσωρινά, και χωρίς παραπέρα ανάλυση εσόδων και εξόδων, στοιχεία για την εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού 2018, το πρωτογενές αποτέλεσμα ανήλθε για τους 12 μήνες του έτους σε €3,16 δισ. (από €7,61 δισ. το Νοέμβριο 2018 και €4,65 δισ. το Δεκέμβριο 2017). Η υποχώρηση του πρωτογενούς αποτελέσματος το Δεκέμβριο είναι κάτι συνηθισμένο, καθώς δαπάνες εκταμιεύονται στο τέλος του έτους ενώ τα έσοδα παραδοσιακά κορυφώνονται την εποχή του καλοκαιριού και φθινοπώρου με τη βεβαίωση των φόρων εισοδήματος φυσικών προσώπων, του ΕΝΦΙΑ και του ΦΠΑ της τουριστικής περιόδου. Ένα σημαντικό έλλειμμα στα έσοδα, σε σχέση με τον προϋπολογισμό και το στόχο, προκύπτει από τη μεταφορά στο 2019 του εσόδου από την επέκταση της σύμβασης παραχώρησης του Αεροδρομίου Αθηνών. Έτσι, στο 12μηνο 2018 τα έσοδα αποκρτικοποιήσεων ανέρχονται τελικά σε €234 εκατ. αντί προϋπολογισμού €1,4 δισ., κενό που στο μεγαλύτερο μέρος αντισταθμίζεται από την υστέρηση των επιστροφών φόρου που ανήλθαν τελικά σε €3,7 δισ. (έναντι στόχου €4,6 δισ. και περυσινής επίδοσης €5,1 δισ. λόγω του τότε εν ισχύ μηνονιακού προγράμματος μείωσης των οφειλών του κράτους στην αγορά), με αποτέλεσμα μια καθαρή επιβάρυνση της εκτέλεσης προϋπολογισμού έναντι του στόχου €169 εκατ.

Μια άλλη σημαντική απόκλιση έναντι των στόχων εντοπίζεται στο πρόγραμμα επενδύσεων. Αν και παραδοσιακά τους τελευταίους μήνες τιμολογούνται μεγάλα ποσά εσόδων και δαπανών επενδύσεων, φέτος η σχετική επιτάχυνση ειδικά το Δεκέμβριο δεν ήταν αρκετή για να προσεγγιστεί ειδικά ο στόχος των εσόδων που αποκλίνει σημαντικά από το στόχο (€2,64 δισ. αντί στόχου 3,9 δισ., δηλαδή απόκλιση €1,2 δισ. την ώρα που οι δαπάνες επενδύσεων είχαν μια απόκλιση «μόνο» €513 εκατ.), με αποτέλεσμα συνολικά ο προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων να επιβαρύνει, έναντι του στόχου, το πρωτογενές έλλειμμα κατά €703 εκατ.

Συνεπώς, αυτές οι εξελίξεις (αποκρατικοποιήσεις, επιστροφές φόρων, εκτέλεση ΠΔΕ) επιβάρυναν πρωτογενές αποτέλεσμα έναντι του στόχου κατά €703 εκατ., ενώ η τελική απόκλιση είναι €443 εκατ. (€442 μετά τις προσαρμογές του Δ30). Αυτό οφείλεται κυρίως στη συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών έναντι του στόχου (€42,61 δισ. έναντι στόχου €43,2 δισ.), παρόλο που σε σύγκριση με το 2017 αυξήθηκαν 1,7% και ειδικά το Δεκέμβριο 2018 ξεπέρασαν τις δαπάνες Δεκεμβρίου 2017 κατά €856 εκατ. ή 15%, αλλά και στο γεγονός ότι τα έσοδα προ επιστροφών φόρων κινήθηκαν με ελάχιστη απόκλιση έναντι του στόχου και αυξημένα κατά 3,5% στο 12μηνο έναντι του

Ισοζύγιο κ.π. (*)	Ιανουάριος - Δεκέμβριος					
	2017	2018	Δ %	Στόχος ***	Δ€ με στόχο	Δ % με στόχο
€ εκατ.						
Έσοδα προ επιστροφών φόρου τ.π. (*)	51.662	53.477	3,5%	53.656	-179	-0,3%
Επιστροφές φόρων (***)	5.064	3.679	-27,3%	4.642	-963	-20,7%
Έσοδα αποκρτικοποιήσεων	1.296	234	-81,9%	1.366	-1.132	-82,9%
Έσοδα ΠΔΕ	2.449	2.639	7,8%	3.855	-1.216	-31,5%
Πρωτ. δαπάνες τ.π. πλην τόκων (**)	41.911	42.608	1,7%	43.202	-594	-1,4%
Δαπάνες άμυνας, ανάληψης χρεών κλπ	1.446	1.592	10,1%	1.608	-16	-1,0%
Δαπάνες ΠΔΕ	5.950	6.237	4,8%	6.750	-513	-7,6%
Πρωτογενές αποτέλεσμα κ.π.(*)	-435	2.000	-559,8%	2.442	-442	-118,1%
Ισοζύγιο κ.π. (*)	-6.643	-3.554	-46,5%	-3.073	-481	-84,3%

Δ30: Εκτέλεση κρατικού προϋπολογισμού.
(Υπ.Οικ. Δεκ. 2018)

(*) έχουν αφαιρεθεί € 234 εκατ. έσοδα αποκρτικοποιήσεων και από τον στόχο, και αντίστοιχα €1296 εκατ. το 2017. Τον Σεπτέμβριο 2018 τα έσοδα για τον ΦΠΑ αεροδρομίων το 2017, ύψους €296,16 εκατ. εγγράφηκαν πέρα από τα έσοδα ΦΠΑ και στα έσοδα αποκρτικοποιήσεων, εξαλείφοντας τη σχετική ανάγκη προσαρμογής, αλλά ταυτόχρονα και στις επιστροφές, αυξάνοντας τις ισόποσα με τη νέα για τον Σεπτέμβριο 2017 εγγραφή στα έσοδα αποκρτικοποιήσεων. Επίσης, έχουν αφαιρεθεί €314 εκατ. από ΑΝΦΑ/SMP όπως και πληρωμή €614 εκατ. μέρισμα της ΤτΕ, και αντίστοιχα €345 ΑΝΦΑ/SMP για το 2017 καθώς και το μέρισμα της ΤτΕ €734 εκατ. (**) Έχουν αφαιρεθεί οι δαπάνες για καταπτώσεις εγγυήσεις, ανάληψη χρέους και άμυνα και από το στόχο ώστε να συνεχίσει η συγκρισιμότητα των στοιχείων με τα προηγούμενα έτη, και αναφέρονται σε χωριστή γραμμή.

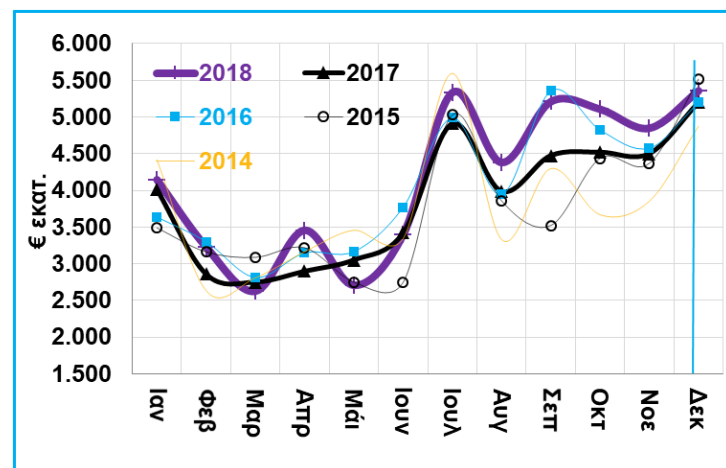
2017 (**Δ31**), κυρίως λόγω της στήριξης που είχαν την καλοκαιρινή περίοδο από το μέτρο αύξησης του ΦΠΑ σε ορισμένα νησιά και με τη διαφορά αυτή το Δεκέμβριο να υποχωρεί σε χαμηλά επίπεδα αντίστοιχα των πρώτων μηνών του 2018.

Αναφορικά με τα οριστικά στοιχεία, η καλή πορεία των εσόδων από φόρο εισοδήματος ειδικά το Δεκέμβριο (**Δ33**) επέτρεψε, στο τέλος του έτους, την υπέρβαση του στόχου και την εδραίωση μιας αύξησης ως προς το 2017, καθώς οι επιπτώσεις κυρίως μιας αναβολής είσπραξης του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων εξαλείφθηκε σχεδόν πλήρως. Έτσι τα σχετικά έσοδα στο 12μηνο 2018 ανήλθαν στα €13,56 δισ. από €12,97 δισ. πέρυσι και στόχου €12,46 δισ. Επίσης, το Δεκέμβριο τα έσοδα από «ΦΠΑ λοιπών» μπόρεσαν να ανακτήσουν το προβάδισμα έναντι του 2017 (€976 εκατ. για το Δεκέμβριο 2018 έναντι €904 εκατ. για το Δεκέμβριο 2017) που είχαν τους καλοκαιρινούς μήνες, οδηγώντας αντίστοιχα τα έσοδα αυτά στα €13,8 δισ. έναντι 1€3,1 δισ. πέρυσι, μετά την αφαίρεση των €296,16 εκατ. του «ΦΠΑ αεροδρομίων», ήτοι αύξηση 4% ή €517 εκατ. Σε ότι αφορά τους άλλους έμμεσους φόρους, αύξηση εμφάνισαν οι εισπράξεις από φόρους στη μεταβίβαση κεφαλαίων (€356 εκατ. από €273 εκατ. πέρυσι) καθώς και τα έσοδα από λοιπούς φόρους κατανάλωσης (€482 εκατ. από €334 εκατ. πέρυσι). Μαζί με την ενίσχυση των εσόδων από ΕΦΚ και ΦΠΑ καπνικών (λόγω της επίπτωσης βάσης, καθώς τα σχετικά έσοδα μετά την πτώση στις αρχές του 2017 επανήλθαν στα προ της αύξησης του ΕΦΚ επίπεδα, όπως προκύπτει ενδεικτικά από το γεγονός ότι τα έσοδα από τον αυξημένο ΕΦΚ κινούνται στα επίπεδα Δεκεμβρίου 2017, ενώ για τον ΦΠΑ έχουν υποχωρήσει το Δεκέμβριο) οδήγησαν στο τέλος στην καλή επίτευξη των εσόδων από έμμεσους φόρους (€27.97 δισ. αντί στόχου €27,86 δισ. και περυσινής επίδοσης €26,94 δισ. ή €26,65 δισ. χωρίς τον «ΦΠΑ αεροδρομίων».

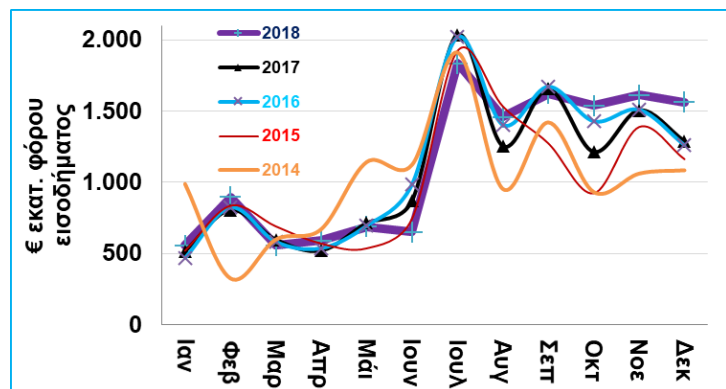
Οι ληξιπρόθεσμες οφειλές ιδιωτών προς τις αρχές το Νοέμβριο 2018 ανήλθαν σε €104,1 δισ., με τις νέες ληξιπρόθεσμες οφειλές, από τις αρχές του έτους, να ανέρχονται σε €9,7 δισ. (έναντι €8,8 δισ. το 10μηνο του 2018 και €11,6 δισ. στο 11μηνο 2017). Για το μήνα Νοέμβριο οι νέες ληξιπρόθεσμες οφειλές ανήλθαν σε

€857 εκατ. (στο σύνολο τους σχεδόν φορολογικές οφειλές), έναντι €990 εκατ. τον προηγούμενο μήνα και €1,2 δισ. το Νοέμβριο 2017, εξέλιξη με τη γενικότερη τάση υποχώρησης που καταγράφεται από τις αρχές του 2017 (**Δ32**).

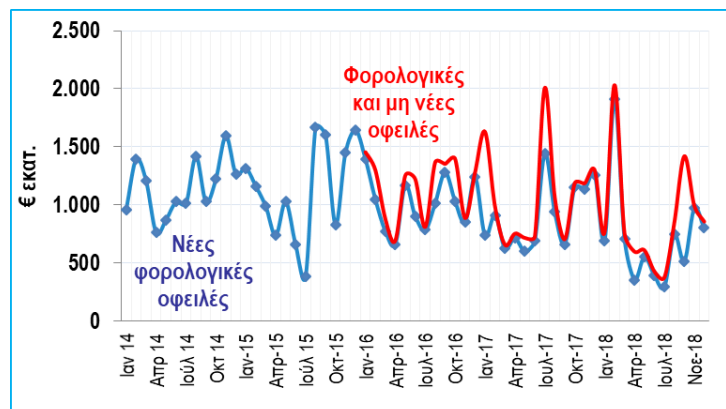
Δ31: Εκτέλεση κρατικού προϋπολογισμού – έσοδα εκτός αποκρατικοποιήσεων, εσόδων ANFA/SMP & μερίσματος ΤΤΕ και επιστροφών (ΥΠ.Οικ. Δεκ. 2018)

Δ32: Φόρος εισοδήματος (φυσικών και νομικών προσώπων) προ επιστροφών (ΥΠ. Οικ. Δεκ. 2018)

Δ33: Ληξιπρόθεσμες οφειλές ιδιωτών προς εφορία (ΑΑΔΕ, Νοε. 2018)

Τα έσοδα από προηγούμενες οικονομικές χρήσεις (ΠΟΕ) συνέχισαν να υστερούν των εσόδων του 2017 και για το μήνα Δεκέμβριο, με αποτέλεσμα να αντισταθμιστεί στο τέλος η υπεραπόδοση που είχε εμφανιστεί σε κάποιους μήνες, κυρίως της αρχής του έτους. Έτσι, για το σύνολο του 2018 τα συνολικά έσοδα από άμεσους και έμμεσους ΠΟΕ ανήλθε σε €2,9 δισ. από €2,89 δισ. πέρυσι.

Σε ότι αφορά τις δαπάνες, η πλέον αξιομνημόνευτη εξέλιξη είναι η ανακατάταξη των κοινωνικών δαπανών, και με μεταστροφή των προτεραιοτήτων από τα προϋπολογισμένα μεγέθη. Έτσι, το κοινωνικό μέρισμα αλληλεγγύης ανήλθε σε €769 εκατ. (€775 εκατ. πέρυσι και στόχος φέτος μηδέν), τα «λοιπά μέτρα κοινωνικής προστασίας» ανήλθαν σε €146 εκατ. (πέρυσι €566 εκατ. και στόχος €106 εκατ.) και το οικογενειακό επίδομα σε €160 εκατ. (πέρυσι €680 εκατ. και στόχος €160 εκατ.), ενώ τη μεγαλύτερη αύξηση είχε η ενίσχυση του ΟΠΕΚΑ για τη χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων ύψους €955 εκατ., κοντά στο στόχο και από μηδέν πέρυσι. Έτσι, οι σχετικές δαπάνες ανήλθαν σε €3,4 δισ. από €3,2 δισ. πέρυσι και στόχο €2,6 δισ. Σε ότι αφορά τις δαπάνες μισθοδοσίας, περιλαμβανομένων των παροχών (οι λοιπές παροχές από €284 εκατ. το 2017 ανήλθαν σε €998 εκατ. με στόχο τα €1,28 δισ.) και δαπανών για νοσηλευτικό προσωπικό και συνεισφοράς στον ΕΦΚΑ, ανήλθαν σε €13,5 δισ. από €12,08 δισ. πέρυσι. Μέρος της αύξησης αυτής προκύπτει από την αύξηση της εισφοράς στον ΕΦΚΑ (από €292 εκατ. σε €596 εκατ.), καθώς το 2018 ενεργοποιήθηκε η δεύτερη αύξηση του σχετικού ποσοστού στα πλαίσια της σύγκλισης με τις εισφορές του ιδιωτικού τομέα. Παραμένει όμως ότι οι δαπάνες μισθοδοσίας εξηγούν το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης των πρωτογενών δαπανών από 43,5 δισ. σε 44,2 δισ. σε σχέση με το 2017 (με στόχο 44,6 δισ.), μαζί με μια μικρή αλλά αισθητή αύξηση στις καταναλωτικές δαπάνες (€ 1,7 δισ. από €1,5 δισ. πέρυσι) και μια αντίστοιχου μεγέθους αύξηση στους αποδιδόμενους σε τρίτους πόρους. Από την άλλη, οι μεγάλες ανακατατάξεις στις δαπάνες κοινωνικής πολιτικής οδήγησαν σε ελαφρά αύξηση σε σχέση με πέρυσι αλλά σημαντική άνοδο σε σύγκριση με τους σχετικούς στόχους.

Αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας: Αμετάβλητη διατήρησε ο οίκος Standard & Poor's (S&P) την αξιολόγησή του για την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας σε 'B+/B' με θετικές προοπτικές. Ο οίκος προβλέπει για την επόμενη τριετία υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, κάνοντας λόγο για σταθεροποίηση της οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, προβλέπει ανάπτυξη +2,4% την περίοδο 2019-2022, ως αποτέλεσμα κυρίως της ενίσχυσης της εγχώριας ζήτησης παράλληλα με ισχυρές εξαγωγικές επιδόσεις.

Αναφορικά, πάντως, με τους κινδύνους που αντιμετωπίζει η χώρα, τονίζεται η επισφαλής ανταγωνιστικότητα και η πιθανή ανατροπή των μεταρρυθμίσεων στα εργασιακά, την ώρα που λόγω των επικείμενων εκλογών ενδέχεται να σημειωθούν καθυστερήσεις σε τομείς όπως οι ιδιωτικοποιήσεις, η αύξηση της αποδοτικότητας του συστήματος απονομής δικαιοσύνης και η περαιτέρω βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Σύμφωνα, με τον S&P, πιθανοί παράγοντες για αναβάθμιση της αξιολόγησής του θα ήταν:

- η μείωση των κόκκινων δανείων,
- η κατάργηση όλων των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων,
- ο περιορισμός των δημοσιονομικών κινδύνων που σχετίζονται με τις εκκρεμείς δικαστικές αποφάσεις αναφορικά με τις μεταρρυθμίσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος.

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ
€362 δισ.
71% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ
€60 δισ.
48% συνόλου*

ΠΩΛΗΣΕΙΣ
€61 δισ.
46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ
€3,3 δισ.**
42% συνόλου**

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
200.000
11% συνόλου ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ
€5 δισ.
20% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ
€2,2 δισ.
26% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ
€1,1 δισ.
31% συνόλου****

* 17.454 δημοσιευμένοι ισολογισμοί χρήσης 2016 που περιλαμβάνονται στη βάση της ICAP

** σύνολο κερδών κερδοφόρων επιχειρήσεων

*** % επί του συνόλου τακτικών αποδοχών (χωρίς bonus και υπερωρίες)/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

**** % επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων
και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
T: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation
of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh
B-1000 Bruxelles
T: +32 (0) 2 662 26 85
E: kdiamantouros@sev.org.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

